

Bijlageboek bij 1e Begrotingswijziging 2020

Inhoudsopgave

Bijlage 1 Overzicht van lasten en baten per taakveld / uitvoeringsinformatie	5
Bijlage 2 Toelichting reserves.....	7
Bijlage 3 Terugkoppeling deelnemers Zuid-Holland ontmoet!	37
Bijlage 4 Afkortingenlijst.....	53
Bijlage 5 Voordracht en Besluit.....	57
Bijlage 6 Amendementen en moties	59

Bijlage 1 Overzicht van lasten en baten per taakveld / uitvoeringsinformatie

Taakvelden (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020			Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0 Algemene dekkingsmiddelen												
0.1 Uitkering provinciefonds		278.836	-278.836		273.117	-273.117		280.513	-280.513		289.336	-289.336
0.2 Opbrengst provinciale belastingen		336.250	-336.250		336.450	-336.450		335.750	-335.750		334.150	-334.150
0.3 Geldleningen en uitzettingen	988		988	1.738		1.738	2.017		2.017	2.059		2.059
0.4 Deelnemingen	655	1.500	-845	1.386	1.500	-114	1.828	1.500	328	1.923	1.500	423
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	76.457	115.179	-38.722	86.194	117.407	-31.213	87.233	131.119	-43.886	80.096	115.004	-34.908
0.6 Overhead	98.583	2.537	96.045	100.067	2.437	97.630	99.022	2.387	96.634	99.990	2.987	97.003
0.8 Mutaties reserves	66.756	-1.501	68.256	32.987	-25.743	58.730	25.608	-26.847	52.455	17.468	-46.978	64.447
Totaal 0 Algemene dekkingsmiddelen	243.438	732.802	-489.363	222.371	705.169	-482.797	215.708	724.423	-508.715	201.537	695.999	-494.462
1 Bestuur												
1.1 Provinciale staten	2.296		2.296	2.296		2.296	2.296		2.296	2.296		2.296
1.2 Gedeputeerde staten	5.409		5.409	5.726		5.726	5.422		5.422	5.420		5.420
1.3 Kabinetszaken	1.605		1.605	1.609		1.609	1.609		1.609	1.608		1.608
1.4 Bestuurlijke organisatie	5.067	678	4.389	3.999		3.999	3.498		3.498	2.996		2.996
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	80		80	80		80	80		80	80		80
1.6 Openbare orde en veiligheid	1.417		1.417	669		669	669		669	669		669
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	2.487	199	2.289	2.388	199	2.189	2.324	135	2.189	2.324	135	2.189
Totaal 1 Bestuur	18.362	877	17.485	16.768	199	16.569	15.898	135	15.762	15.393	135	15.258
2 Verkeer en vervoer												
2.1 Landwegen	121.691	18.134	103.557	120.015	8.055	111.960	131.174	4.352	126.822	127.004	2.305	124.699
2.2 Waterwegen	20.692	4.944	15.748	42.597	6.899	35.698	50.271	1.756	48.515	50.422	2.945	47.477
2.3 Openbaar vervoer	108.878	24.719	84.158	94.706	5.003	89.703	94.634	4.161	90.473	96.459	10.083	86.376
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	32.457	5.164	27.293	23.493	4.385	19.108	20.087	1.380	18.707	28.507	2.030	26.478
Totaal 2 Verkeer en vervoer	283.718	52.961	230.757	280.811	24.341	256.470	296.166	11.649	284.517	302.392	17.363	285.029
3 Water												
3.1 Waterkeringen	3.481	584	2.897	3.345	484	2.861	2.877		2.877	2.875		2.875
3.2 Kwantiteit oppervlaktewater	1.095	195	900	900		900	900		900	900		900
3.3 Kwantiteit grondwater	1.660	430	1.230	1.649	430	1.219	1.599	430	1.169	1.598	430	1.168
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	375		375	375		375	375		375	275		275
3.5 Kwaliteit grondwater	2.274	900	1.374	3.289	600	2.689	2.754		2.754	2.719		2.719

Taakvelden (bedragen x € 1.000)	Begroting 2020			Begroting 2021			Begroting 2022			Begroting 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
3.9 Water, overige baten en lasten	6.287	5.118	1.169	5.727	4.558	1.169	2.553	1.384	1.169	1.679	780	899
Totaal 3 Water	15.173	7.227	7.946	15.286	6.072	9.214	11.058	1.814	9.244	10.045	1.210	8.836
4 Milieu												
4.1 Bodembescherming	11.708	6.728	4.980	2.102	1.245	858	1.557	710	847	846		846
4.2 Luchtverontreiniging	2.277	600	1.677	1.498		1.498	1.497		1.497	1.497		1.497
4.3 Geluidhinder	654	501	153	153		153	153		153	153		153
4.4 Vergunningverlening en handhaving	52.061	4.046	48.015	50.301	3.400	46.901	50.300	3.400	46.900	49.062	3.400	45.662
4.6 Duurzaamheid	56.830	17.359	39.471	30.084	5.836	24.248	25.798	4.607	21.192	22.351	2.854	19.497
Totaal 4 Milieu	123.531	29.234	94.297	84.137	10.481	73.657	79.306	8.717	70.589	73.910	6.254	67.655
5 Natuur												
5.1 Natuurontwikkeling	108.322	70.164	38.158	117.534	77.558	39.976	62.784	23.303	39.481	58.951	19.074	39.877
5.2 Beheer natuurgebieden	650		650									
5.9 Natuur, overige baten en lasten	5.997	4.794	1.203	7.459	6.342	1.117	3.064	2.241	823	2.440	2.117	323
Totaal 5 Natuur	114.969	74.957	40.011	124.993	83.899	41.094	65.848	25.544	40.304	61.391	21.191	40.201
6 Regionale economie												
6.1 Agrarische aangelegenheden	3.795	2.940	855	3.833	2.578	1.255	2.215	960	1.255	1.328	273	1.055
6.3 Kennis en innovatie	34.657	15.627	19.030	28.524	11.711	16.813	31.362	11.820	19.542	25.839	7.774	18.065
6.4 Recreatie en toerisme	34.470	19.718	14.752	25.324	12.518	12.806	21.385	8.089	13.296	20.698	8.718	11.980
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	4.658	1.257	3.401	4.648	1.272	3.376	4.481	1.119	3.362	4.560	1.407	3.153
Totaal 6 Regionale economie	77.580	39.543	38.038	62.328	28.078	34.250	59.443	21.988	37.455	52.424	18.171	34.253
7 Cultuur en maatschappij												
7.1 Cultuur	40.212	12.073	28.139	29.223	7.804	21.419	28.456	7.981	20.475	26.625	6.202	20.423
7.2 Maatschappij	10.249	57	10.192	7.530	57	7.473	7.524	57	7.467	7.523	57	7.467
Totaal 7 Cultuur en maatschappij	50.461	12.130	38.331	36.753	7.860	28.892	35.980	8.037	27.942	34.149	6.259	27.890
8 Ruimte												
8.1 Ruimtelijke ordening	14.443	1.698	12.745	12.950		12.950	13.315		13.315	9.759		9.759
8.2 Volkshuisvesting	6.471	825	5.646	6.225	575	5.650	5.797	250	5.547	1.546		1.546
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	8.142	4.034	4.107	6.552	2.500	4.052	4.039		4.039	4.036		4.036
Totaal 8 Ruimte	29.056	6.558	22.499	25.728	3.075	22.653	23.151	250	22.901	15.341		15.341
totaal taakvelden	956.288	956.288		869.174	869.174		802.556	802.556		766.583	766.583	

Bijlage 2 Toelichting reserves

Algemene reserve

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Algemene reserve	92.794	84.997	109.672	68.119	70.285	71.957	85.712

Toelichting

Onderwerp:	Algemene reserve
Inhoud en doel	Het opvangen van risico's en tegenvallers. De looptijd is doorlopend, daarom is 9999 ingevuld.
Functie	Buffer
Voeding	Risico reserveringen, historisch gerealiseerde rekeningresultaten
Besluitvorming/instellingsjaar	Niet van toepassing.
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Door de onttrekking aan de algemene reserve in 2020 van € -28,4 mln neemt de algemene reserve in omvang af. Van de algemene reserve is € 30 mln bedoeld als buffer voor onvoorziene gebeurtenissen.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Alternatieve locatie Hoeksche Waard

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Alt.locatie Hoeksche Waard	1.170	0	720	450	90	45	0

Toelichting

Onderwerp:	Alternatieve locatie Hoeksche Waard
Inhoud en doel	De programmareserve is ingesteld om 120 ha aan de haven gerelateerd bedrijventerrein te maken, voorn de Rotterdamse regio en voor versterking van de Rotterdamse haven. De groene inpassing van het bedrijventerrein wordt door de Gemeenschappelijke Regeling Nieuw Reijerwaard nader uitgewerkt in samenspraak met de omgeving. Verwacht werd realisatie in 2017. Het inpassingsplan heeft inmiddels de Raad van State-procedure doorlopen en is eind 2015 onherroepelijk geworden. Uit overleg tussen de provincie, de Gemeenschappelijke regeling Nieuw Reijerwaard en de gemeente Rotterdam is naar voren gekomen dat een afgeronde subsidieaanvraag in 2018 aan de voorwaarden voldoet (het subsidiekader voor de groene inpassing van Nieuw-Reijerwaard). In 2018 is besloten een begrotingssubsidie van € 9 mln toe te kennen. Deze wordt gefaseerd toegekend in de periode 2018-2023.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget en financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2010
Looptijd	2023

Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Apparaatslasten DLG

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Apparaatslasten DLG	318	3.250	3.398	170	170	170	170

Toelichting

Onderwerp:	Apparaatslasten DLG
Inhoud en doel	Met de reserve Apparaatslasten DLG worden de financiële effecten voor de provincie Zuid-Holland gevolgd die ontstaan als gevolg van de overkomst van de medewerkers van Dienst Landelijk Gebied (DLG). Deze reserve wordt gebruikt om de apparaatslasten te dekken van deze DLG-medewerkers. De reserve wordt gevoed uit de voor dit doel extra ontvangen gelden via het provinciefonds. Deze gelden zijn in de periode tot 2021 onvoldoende zodat een tijdelijke overheveling uit de reserve Groene Ambities nodig is. In verband met de afnemende werkhoeveelheid wordt de formatie van deze voormalige DLG-medewerkers afgebouwd zodat de lasten gaan dalen. De daling vindt vooral plaats in de jaren 2021 en 2022. Naar verwachting is de bijdrage uit het provinciefonds vanaf 2021 voldoende. In 2022 zal het voorgefinancierde bedrag uit de reserve Apparaatslasten DLG worden 'terugbetaald' aan de reserve Groene Ambities.
Functie	Egalisatie
Voeding	Financiële ruimte en deelreserve Groene ambities
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2015
Looptijd	2022
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Bedrijventerreinen

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Bedrijventerreinen	7.925	0	3.105	4.820	2.055	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Bedrijventerreinen
Inhoud en doel	Een bijdrage leveren aan de groei van de werkgelegenheid door investeringen in de noodzakelijke ruimtelijke voorwaarden te stimuleren. De middelen in de programmareserve zijn bestemd voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen door uitgifte van meerjarige projectsubsidies met een looptijd van maximaal zeven jaar (met de mogelijkheid om met drie jaar extra te verlengen).
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget

Besluitvorming/instellingsjaar	Voordracht GS, nr. 4408 van 5 september 1995. In 1996 is de verordening ontwikkelingsfonds bedrijventerreinen vastgesteld. In 1997 is de eerste beschikking / subsidie verstrekt.
Looptijd	2023
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Bedrijventerreinen: IRP Oude Rijnzone

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Bedrijventerreinen:IRP Oude Rijnzone	1.438	0	500	938	438	188	0

Toelichting

Onderwerp:	Bedrijventerreinen: IRP Oude Rijnzone
Inhoud en doel	Doel van het project Oude Rijnzone is een samenhangende ontwikkeling en integrale uitvoering van werken, wonen, infrastructuur, recreatieve en groen-blauwe structuur te realiseren, gericht op duurzame ruimtelijke ontwikkeling van het gebied de Oude Rijnzone als onderdeel van het Groene Hart. De middelen in de reserve zijn specifiek ter dekking van de Uitvoeringssubsidies Herstructurering Bedrijventerreinen in de Oude Rijnzone (momenteel enkel nog gebied Hoogewaard).
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2010
Looptijd	2023
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Begrotingssaldo 2024-2031

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Begrotingssaldo 2024-2031	69.354	0	0	69.354	69.354	69.354	64.354

Toelichting

Onderwerp:	Begrotingssaldo 2024-2031
Inhoud en doel	In de Kadernota 2017-2020 is melding gemaakt van een tekort op het begrotingssaldo in 2024 tot en met 2030. Deze reserve heeft als doel om het begrotingssaldo voor die periode weer op een positief niveau te krijgen.
Functie	Buffer
Voeding	Uit de vrijvallende kapitaallasten
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2019
Looptijd	2031

Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Beheerplannen Natura 2000 en PAS

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Beheerplannen Natura 2000 en PAS	11.772	0	1.244	10.528	9.543	7.800	5.946

Toelichting

Onderwerp:	Beheerplannen Natura 2000 / PAS
Inhoud en doel	Doel is activiteiten te bekostigen, in het kader van Natura-2000 de uitvoering van de (met elkaar samenhangende) beheersplannen en -maatregelen Programmatische Aanpak Stikstof. Conform de Decemercirculaire 2014 zijn er middelen vanuit het Rijk beschikbaar gesteld voor dit doel.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Jaarrekening 2012
Looptijd	2027
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Bereikbaarheid

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Bereikbaarheid	25.918	11.946	1.470	36.394	31.329	33.826	32.742

Toelichting

Onderwerp:	Bereikbaarheid
Inhoud en doel	Het doel van deze programmareserve is meevallers op te kunnen vangen op de mobiliteitsprojecten en- programma's van Verkeer en Vervoer en DBI. De middelen kunnen dan tijdelijk als vrij besteedbaar deel worden gereserveerd voor nieuwe of andere bestaande bereikbaarheidsdoeleinden. Dit kunnen projecten zijn in het kader van Verkeer en vervoer (aanleg van nieuw) als in het kader van Beheer en onderhoud (instandhouding). De programmareserve is ingesteld als instrument om middelen voor mobiliteit te kunnen behouden voor mobiliteitsdoeleinden, conform het Hoofdlijnenakkoord. De looptijd is doorlopend, daarom is 9999 ingevuld.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2011
Looptijd	9999

Toelichting onttrekkingen	Pilot Connected Transport in het Westland (Greenport) € 0,5 mln. Conform de afspraak in het BO-MIRT van 20 november 2019 draagt de provincie bij aan het Onderdeel KTA. Het aandeel uit de mobiliteitsmiddelen bedraagt € 0,5 mln. Krachtenbundeling Smart Mobility € 0,04 mln. Conform de afspraken in het BO-MIRT draagt de provincie € 0,2 mln bij (€ 40.000 per jaar in de periode 2020-2024). Digitalisering overheden ten behoeve van Smart Mobility € 0,2 mln. Conform de afspraken in het BO-MIRT draagt de provincie aanvullend € 0,2 mln bij.
Toelichting toevoegingen	Energietransitie mobiliteit. Bij Kaderbesluit infrastructuur 2017 is € 6 mln beschikbaar gesteld voor energiemaatregelen bij beheer- en onderhoudsprojecten. Om een bredere inzet van deze middelen voor de energietransitie mogelijk te maken worden de middelen overgezet van de reserve Beheer en onderhoud naar de reserve Bereikbaarheid. In 2020 gaat het voornamelijk om het aanbrengen van zonnepanelen in fietspaden en de Tjalmaweg (Rijnlandroute).

Duurzame exploitatie energiepotentieel in de Zuidplaspolder

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Duurz.expl.energiepotent.Zuidplasp.	113	0	0	113	113	113	113

Toelichting

Onderwerp:	Duurzame exploitatie energiepotentieel in de Zuidplaspolder
Inhoud en doel	Betreft middelen voor verdere uitwerking convenant 'Duurzame exploitatie energiepotentieel Zuidplaspolder-Noord'. Deze taak is overgedragen aan de provincie na opheffing van de Regionale Ontwikkelingsorganisatie Zuidplaspolder (ROZ). De reserve zal gedurende de looptijd van het project Duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder ingezet worden. Specifieke planning is nu nog niet bekend.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2015
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Egalisatiereserve beheer en onderhoud

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Egalisatiereserve beheer & onderhoud	51.021	22.454	6.000	67.475	75.950	57.950	50.950

Toelichting

Onderwerp:	Egalisatiereserve beheer en onderhoud
Inhoud en doel	De door PS vastgestelde Nota budgetbehoefte geeft een gemiddeld jaarbudget voor beheer en onderhoud. Door de toestandsafhankelijke aanpak van het onderhoud, waarbij het areaal op het economisch meest rendabele moment wordt onderhouden, ontstaan pieken en dalen in de jaarlijkse uitgaven. Bij het Kaderbesluit infrastructuur 2016 is besloten een egalisatiereserve te vormen om deze schommelingen op te vangen en voor de provinciale begroting een gelijkmatige lastenontwikkeling te presenteren. De egalisatiereserve beheer en onderhoud DBI is per 2016 ingesteld. Eens in de 4 jaar wordt de budgetbehoefte voor het dagelijks en planmatig beheer en onderhoud berekend. Dit zal in 2020 herijkt worden. De looptijd is doorlopend, daarom is 9999 ingevuld.
Functie	Egalisatie
Voeding	Programmaresultaat / programmabegroting
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2017
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Energietransitie mobiliteit. Bij Kaderbesluit infrastructuur 2017 is € 6 mln beschikbaar gesteld voor energiematregelen bij beheer- en onderhoudsprojecten. Om een bredere inzet van deze middelen voor de energietransitie mogelijk te maken worden de middelen overgezet van de reserve Beheer en onderhoud naar de reserve Bereikbaarheid. In 2020 gaat het vooralsnog om het aanbrengen van zonnepanelen in fietspaden en de Tjalmaweg (Rijnlandroute).
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Egalisatiereserve exploitatieprojecten PZI

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Egalisatiereserve expl proj PZI	4.809	3.203	7.815	197	1.263	3.070	3.337

Toelichting

Onderwerp:	Egalisatiereserve exploitatieprojecten PZI
Inhoud en doel	De programmareserve was ingesteld om vertragingen en versnellingen bij projecten op te vangen, waarbij de projecten binnen het totale projectbudget blijven, maar verschillen ontstaan in de kasritmes. In verband met de invoering van het nieuwe BBV voor de Begroting 2017 zijn de exploitatieprojecten omgezet naar investeringsprojecten en bevat het nieuwbouwdeel van het PZI geen exploitatieprojecten meer. Na verwerking van het Kaderbesluit Infrastructuur 2020 resteert vanaf 2024 een structurele storting van € 225.750. De looptijd is doorlopend, daarom is 9999 ingevuld.

Functie	Egalisatie
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2010
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	- Algeracorridor KTA 0,3 mln. Conform de afspraken in het BO-MIRT draagt de provincie € 0,9 mln (€ 0,3 mln per jaar in de periode 2020-2022) bij aan de Algeracorridor. - Korte termijn aanpak - werkgeversaanpakken Holland Rijnland, Midden-Holland en Drechtsteden € 0,9 mln. Conform de afspraken in het BO-MIRT draagt de provincie € 1,8 mln (€ 0,9 mln per jaar in de periode 2020-2021) bij aan werkgeversaanpakken in deze regio's als onderdeel van de KTA. - Bijdrage proces MIRT verkenning Oeververbinding Rotterdam € 0,5 mln. De provincie is medeopdrachtgever voor deze MIRT verkenning en draagt daarom € 0,5 mln bij aan de proceskosten.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Egalisatiereserve kapitaallasten nota IWA Bedrijfsvoering

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Egal.kaplast Nota IWA Bedrijfsvoer.	109	0	109	0	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Egalisatiereserve kapitaallasten nota IWA Bedrijfsvoering
Inhoud en doel	Opvangen van de effecten van het verschuiven van kasritmes van de investeringen op de berekende kapitaallasten. Deze reserve is ingesteld voor afwijkingen op gebied van bedrijfsvoering op basis van de nota IWA (2013).
Functie	Egalisatie
Voeding	Vrijval kapitaallasten
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2015
Looptijd	2044
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Energietransitie gebouwde omgeving en glastuinbouw

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Energietrans.gebouwde omg.&glastuinb	845	2.600	2.434	1.011	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Energietransitie gebouwde omgeving en glastuinbouw
Inhoud en doel	In de Begroting 2018 is € 8 mln gereserveerd voor Energietransitie Glastuinbouw en gebouwde omgeving. Gezien de spreiding van de activiteiten over de komende jaren, is een reserve nodig om de middelen die in de toekomst nodig zijn tijdelijk veilig te stellen en te bewaren.
Functie	Spaar
Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2018
Looptijd	2021
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Friciekosten algemeen

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Friciekosten algemeen	152	0	0	152	152	152	152

Toelichting

Onderwerp:	Friciekosten Algemeen
Inhoud en doel	Om aan de benodigde friciekosten bij de taakstelling Focus met Ambitie (FmA) en het eerdere Organisatie van de Toekomst (OvT)-traject te kunnen voldoen is bij Najaarsnota 2012 de reserve Fricie Algemeen gevormd. De middelen voor OvT-traject zijn in ieder geval beschikbaar t/m 2019, voor het deel FmA gereserveerd is de looptijd nog niet bekend. Door deze reserve kunnen fricties integraal worden opgelost. De beschikbare middelen zijn binnen de kaders flexibel inzetbaar.
Functie	Spaar
Voeding	Overzichten, Middelen en Overhead
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2012
Looptijd	2019
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Friciekosten RUD

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Friciekosten RUD	646	0	646	0	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Frictiekosten RUD
Inhoud en doel	De gelden in deze programmareserve zijn bedoeld om de omgevingsdiensten in oprichting te bekostigen en, na oprichting, om de frictiekosten te betalen.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2011
Looptijd	2020
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Greendeal Zonnepanelen-asbest*Uitsplitsing reserve per doel*

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Greendeal Zonnepanelen-asbest	104	0	0	104	104	104	104

Toelichting

Onderwerp:	Greendeal Zonnepanelen-asbest
Inhoud en doel	Met het ministerie van Infrastructuur en Milieu is het convenant 'asbestdak eraf, zonnepanelen erop' aangegaan, waarin de provincie met behulp van rijksgeld zorg draagt voor de uitvoeringsregeling om asbestdaken bij agrarische ondernemers te saneren, in die gevallen waarin zonnepanelen op de betreffende daken wordt geplaatst Subsidieregeling Zonnepanelen. Het budget voor de nieuwe subsidieregeling zonnepanelen ad € 0,9 mln is in de Najaarsnota 2017 en de Begroting 2018 verdeeld over de periode 2017–2023. Het deel voor 2018-2023 wordt onttrokken aan de reserve Greendeal zonnepanelen.
Functie	Spaar
Voeding	Rijksbijdrage
Besluitvorming/instellingsjaar	Jaarrekening 2012
Looptijd	2023
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Groene ambities*Uitsplitsing reserve per doel*

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Groene ambities	19.021	4.939	13.075	10.885	4.834	5.473	2.782

Toelichting

Onderwerp:	Groene ambities
Inhoud en doel	Het onderdeel Groene ambities binnen programmareserve 1 is bestemd voor het provinciale aandeel in het Uitvoeringsprogramma Groen (UPG).
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget 50% en financiële ruimte 50%
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2007
Looptijd	2038
Toelichting onttrekkingen	De budgetten voor zowel het Faunafonds als de Groene Cirkels (Kaas en Bodemdaling) worden bij deze begrotingswijziging opnieuw verdeeld over de jaren 2020, 2021 en 2022. Dit wordt gedaan via de reserve Groene Ambities.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Implementatie Omgevingswet*Uitsplitsing reserve per doel*

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Implementatie Omgevingswet	1.806	0	1.598	208	208	208	208

Toelichting

Onderwerp:	Implementatie Omgevingswet
Inhoud en doel	Op 22 maart 2016 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel Omgevingswet. De Omgevingswet vervangt 26 wetten geheel of gedeeltelijk (zoals de Wro, Wabo en Tracéwet). Invoering van deze wet zal zowel incidenteel als structureel financiële consequenties hebben voor decentrale overheden. De transitiekosten voor de provincie Zuid-Holland worden geschat op € 6 mln in de periode 2016 -2020. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2021. Dit betekent dat het implementatie traject' vanwege exogene factoren verlengd wordt. Op dit moment is de landelijke investeringsbijdrage voor de digitaliseringsopgave van de Omgevingswet nog onduidelijk. Verwacht wordt dat in het najaar van 2019 er helderheid is. Dan worden ook de gevolgen voor voorbereiding vanuit de provincie opnieuw geraamd.
Functie	Spaar
Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2016
Looptijd	2021
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

InnovationQuarter*Uitsplitsing reserve per doel*

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
InnovationQuarter	4.700	0	0	4.700	4.700	4.700	4.700

Toelichting

Onderwerp:	InnovationQuarter
Inhoud en doel	Programmabudget; herallocatie middelen Economie van in totaal € 4,7 mln; 2013 tot en met 2016. Looptijd: De einddatum wordt definitief bepaald na de volstorting van het Participatiefonds, daarom is 9999 ingevuld.
Functie	Buffer
Voeding	Programmabudget (herallocatie middelen Economie van in totaal € 4,7 mln (2013 tot en met 2016).
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2013
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Interreg-cofinanciering EFRO

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Interreg-cofinanciering EFRO	8.453	0	3.650	4.803	2.803	3.453	4.453

Toelichting

Onderwerp:	Interreg-cofinanciering EFRO
Inhoud en doel	De voor de Beleidsvisie en het Uitvoeringsprogramma Regionale Economie en Energie beschikbare middelen worden voor dit doel gereserveerd. Het betreft de provinciale cofinanciering van EFRO-projecten. Deze programmareserve zal voorzien in het kasritme van deze projecten.
Functie	Spaar
Voeding	Programma 3
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2012
Looptijd	2022
Toelichting onttrekkingen	De gesubsidieerde activiteiten vinden gefaseerd over meerdere jaren plaats. Daarom worden de kosten in de begroting nu herverdeeld over de (geschatte) jaren waarin de gesubsidieerde activiteiten plaats vinden. In 2020 leidt dit tot een onttrekking aan de reserve met € 0,1 mln.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

IODS

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
IODS	3.879	0	3.548	331	331	331	331

Toelichting

Onderwerp:	IODS
Inhoud en doel	De integrale ontwikkeling Delft-Schiedam (IODS) hangt samen met de verlenging van de Rijksweg A4 in deze regio. De provincie heeft een rol in de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in dit gebied, als de A4 verlengd wordt. De IODS-partners hebben afgesproken dat alle werkzaamheden gelijktijdig zullen aanvangen, in 2011. In de programmareserve zitten middelen voor de uitvoering van de versterking van de ruimtelijke kwaliteit die uit de programmareserve onttrokken worden.
Functie	Spaar
Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Jaarrekening 2004
Looptijd	2020
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

IRP Goeree-Overflakkee

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
IRP Goeree-Overflakkee	100	0	100	0	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	IRP Goeree-Overflakkee
Inhoud en doel	Het doel van deze reserve betreft de uitvoering van projecten die een rechtstreeks verband hebben met het gebied Goeree-Overflakkee.
Functie	Spaar
Voeding	Eenmalig, uit reserve IRP Delflandse kust
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2013
Looptijd	2020
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Jonge ambtenaren

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Jonge ambtenaren	235	0	100	135	135	135	135

Toelichting

Onderwerp:	Jonge ambtenaren
Inhoud en doel	Eind 2014 is in het Georganiseerd Overleg een besluit genomen dat 50% van het budget gedifferentieerd belonen 2014, te weten € 0,6 mln, beschikbaar wordt gesteld om jonge ambtenaren aan te trekken. Dit is daarmee bestuurlijk beklemd. Deze middelen zijn in de Voorjaarsnota 2015 beschikbaar gekomen en dienen de komende jaren beschikbaar te blijven om jonge ambtenaren aan te trekken. In de Najaarsnota 2015 is deze reserve ingesteld.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2015
Looptijd	2021
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Kickstart

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Kickstart	42	0	0	42	42	42	42

Toelichting

Onderwerp:	Kickstart
Inhoud en doel	De reserve Kickstart is ingesteld voor de (loon)kosten van jonge ambtenaren (kickstarters). Het saldo is aangevuld met het restant aan gedifferentieerd belonen wat zodoende voor provinciale medewerkers beschikbaar blijft.
Functie	Egalisatie
Voeding	Overschot voorgaande jaren en 2017
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2018
Looptijd	2020
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Luchtkwaliteit (NSL)

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Luchtkwaliteit (NSL)	1.098	0	420	678	678	678	678

Toelichting

Onderwerp:	Luchtkwaliteit (NSL)
Inhoud en doel	De reserve wordt ingezet voor projecten ter verbetering van de luchtkwaliteit waardoor het mogelijk is te blijven voldoen aan de grenswaarden en daarmee ruimtelijke ontwikkeling mogelijk te maken. Deze projecten maken onder andere onderdeel uit van het (nieuwe) provinciale actieprogramma Luchtkwaliteit en het programma Integrale Aanpak Binnenvaart, gericht op verduurzaming van de binnenvaartketen. Ook het provinciale aandeel van het project CLINSH wordt gedekt uit deze reserve. De provincie gaat meewerken aan het Schone Luchtakkoord (SLA) dat door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat wordt opgesteld. Op dit moment is nog niet duidelijk wat dat betekent voor het ritme waarin de reservemiddelen worden ingezet. Daarom is de looptijd op 9999 gezet.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2011
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Meerjarenplan Bodemsanering

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
MJP Bodem, ondergrond en grondwater	32.725	3.591	6.118	30.198	29.863	29.053	28.953

Toelichting

Onderwerp:	Meerjarenplan Bodem, ondergrond en grondwater
Inhoud en doel	Via het provinciefonds ontving de provincie een decentralisatieuitkering voor de uitvoering van het meerjaren werkprogramma bodem 2010-2014. Het werkprogramma was een uitwerking van het Bodemconvenant dat met Rijk en gemeenten in 2009 is overeengekomen. Met ingang van 2015 ontvangt de provincie, als decentralisatieuitkering via het provinciefonds, middelen voor uitvoering van het Convenant Bodem en Ondergrond 2015-2020 (op 17 maart 2015 door Rijk, VNG, IPO en UvW vastgesteld). Momenteel zijn het Rijk, IPO, VNG en UvW met elkaar in gesprek over de hoogte van decentralisatieuitkering voor de periode 2021-2030. De verwachting is dat de decentralisatieuitkering aan de provincie Zuid-Holland lager gaat uitvallen dan wat nu ontvangen wordt. Dit heeft te maken met het inwerking treden van de Omgevingswet per 1-1-2021. Door de Omgevingswet verschuift het bevoegd gezag bodem naar de gemeenten, behalve voor de gevallen die vallen onder het overgangsrecht en het grondwater. Met de programmareserve (Egalisatiereserve) kunnen verschillen in het kasritme over de looptijd van het werkprogramma worden opgevangen. Kasritmeverschillen kunnen ontstaan door versnellingen of vertragingen in de uitvoering van projecten en door verschillen in de uitgaven voor het werkprogramma en het vaste kasritme van inkomsten uit de decentralisatieuitkering. Looptijd is doorlopend, daarom is 9999 ingevuld.
Functie	Spaar

Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2011
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Aan de reserve wordt € 6,1 mln onttrokken voor de volgende activiteiten: • Sanering spoedlocaties € 2 mln • Diffuse lood in tuinen Kinderdijk € 2 mln • Subsidie voor afzanden Kralingse Plas € 0,3 mln • Subsidie Derde Merwedehaven € 0,2 mln • Nazorg RUD's € 1 mln • Sanering waterbodems € 0,2 mln • Regiodeal Bodem € 0,1 mln • Werkzaamheden Rottekade € 0,3 mln
Toelichting toevoegingen	Voor de uitvoering van het convenant Bodem en ondergrond wordt € 3,6 mln van het Rijk ontvangen.

Milieuaspecten omgevingbeleid

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Milieuaspecten omgevingbeleid	523	0	523	0	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Milieuaspecten omgevingsbeleid
Inhoud en doel	Specifiek worden hieruit de jaarlijkse metingen en inspecties gefinancierd die in het kader van de uitvoering van actieplannen Geluid voor provinciale wegen worden uitgevoerd om de mate van geluidreductie vast te stellen. Deze metingen hebben betrekking op de periode 2014-2018. Daarnaast worden middelen gereserveerd voor incidentele projecten op het gebied van (integraal) strategisch milieubeleid, die voortvloeien uit (tussentijdse) evaluaties (zoals evaluatie RUD's en beleidsvisie) en herziening van beleid. In 2017 is hier de intensivering van VTH-taken aan toegevoegd.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2016
Looptijd	2020
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

MIT MKB Innovatiestimulering topsectoren

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
MIT MKB Innovatiestimulering topsect	13.516	6.000	8.300	11.216	10.366	7.316	6.766

Toelichting

Onderwerp:	MIT MKB Innovatieregeling Topsectoren
Inhoud en doel	In het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 is afgesproken dat er extra geïnvesteerd wordt in het domein Economie. Een van de onderdelen die in de nadere uitwerkingsfase hiervan naar voren zijn gekomen is innovatiestimulering van het mkb. Om dit geïdentificeerde onderdeel goed te kunnen aansturen, is een extra reserve noodzakelijk gebleken. Deze middelen worden ingezet voor subsidieverstrekking aan derden, waarbij die derden meer dan één jaar (het verleningsjaar) nodig zullen hebben voor uitvoering. Dat betekent dat de middelen die beschikbaar moeten zijn in het verleningsjaar, gedeeltelijk aan het einde van dat jaar opgespaard moeten worden in een reserve, om in de latere jaren onttrokken te worden zodra de activiteiten zijn uitgevoerd.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	2016
Looptijd	2025
Toelichting onttrekkingen	De subsidies en activiteiten voor MKB- MIT vinden gefaseerd over meerdere jaren plaats. Zo wordt de uitloop van oude verleging van 2018 en 2019 nu verwerkt in de begroting. Voor 2020 resulteert dit in een hogere onttrekking met circa € 2,1 mln.
Toelichting toevoegingen	De subsidies en activiteiten voor MKB- MIT vinden gefaseerd over meerdere jaren plaats. Daarom worden de kosten in de begroting nu herverdeeld over de (geschatte) jaren. Voor 2020 resulteert dit in een storting in de reserve met circa € 6 mln.

Mitigatie/Energie

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Mitigatie/Energie	1.964	0	964	1.000	1.000	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Mitigatie / Energie
Inhoud en doel	De programmareserve is ten eerste bestemd voor de uitvoering van een aantal specifieke projecten op energiegebied voor aanvragen in het kader van de subsidieregeling warmte. Bij Voorjaarsnota 2012 werd een deel van programmareserve in programma 1 overgebracht naar programma 3, dit vanwege de nieuwe programmastructuur. Ten tweede is de programmareserve bestemd voor aanvragen vanuit de subsidieregeling lokale initiatieven. Specifiek betreft dit de middelen uit de investeringsimpuls in 2017. Een gedeelte van de toen toegekende € 2 mln wordt gebruikt ter dekking van subsidielasten in navolgende jaren en is via de programmareserve over de jaren verdeeld.
Functie	Egalisatie
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2007 / Voorjaarsnota 2012
Looptijd	2020
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing

Mobiliteit

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Ontrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Mobiliteit	122.423	1.729	24.449	99.702	96.754	94.408	86.139

Toelichting

Onderwerp:	Mobiliteit
Inhoud en doel	De provincie ontvangt jaarlijks via de provinciefondsuitkering middelen voor mobiliteit. Deze middelen worden voornamelijk ingezet voor de OV-concessies, de stimulering en verduurzaming van mobiliteit en regionale infrastructurele projecten. Het jaarlijkse resultaat van de ontvangen bijdrage en de verantwoorde lasten wordt verrekend met de reserve.
Functie	Spaar
Voeding	Decentralisatie provinciefonds
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2016
Looptijd	2099
Toelichting omtrekkingen	- OV-reizigers verleiden om buiten de spits te reizen € 0,1 mln. De provincie zet € 0,1 mln in om het gebruik van het OV in piekperiodes te spreiden teneinde overvolle bussen te voorkomen. - Werkplaats Metropolaan OV € 0,5 mln. Voor het opstellen van een aanpak voor 25 OV knooppunten in Zuid-Holland wordt € 0,5 mln ingezet. - Extra capaciteit in OV concessies (proefprojecten) € 3 mln. Tijdelijke proefmaatregelen om de drukte in het OV te verminderen door extra capaciteit aan te bieden. Totale inzet € 5,2 mln in de jaren 2020-2021.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Natuurcompensatie

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Ontrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Natuurcompensatie	314	0	36	278	242	205	169

Toelichting

Onderwerp:	Natuurcompensatie
Inhoud en doel	Als door aanleg van onder meer infrastructuur natuurwaarden verloren gaan dan moeten deze worden gecompenseerd volgens provinciaal beleid. Dat geldt zowel voor Gedeputeerde Staten als voor andere initiatiefnemers. Compensatiemaatregelen voor herstel van natuurwaarden gebeuren vaak in de vorm van aanleg natuur of natuurbeheer. Reserve Natuurcompensatie dient om de vastgestelde compensatiemaatregelen op basis van de Subsidieregeling Natuurcompensatie Zuid-Holland te dekken. Veel van deze maatregelen moeten nog gepland worden.
Functie	Spaar
Voeding	Voormalig reserve NORAH / Voormalig reserve Zuidwestelijke Randweg Gouda-N207 / Natuurcompensatie Rijnlandroute vanuit de programmareserve 2 (Egalisatiereserve exploitatieprojecten PZI) / N210
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2015
Looptijd	2028

Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

NatuurNetwerk Nederland

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
NatuurNetwerk Nederland	90.619	1.367	15.263	76.722	42.126	40.836	42.532

Toelichting

Onderwerp:	NatuurNetwerk Nederland
Inhoud en doel	De reserve wordt gebruikt om het fluctuerende kasritme op te vangen en wordt gevoed door de provinciale middelen die in enig jaar niet worden uitgegeven maar wel benodigd zijn voor het programma op een later tijdstip. Door deze reserve en te stellen wordt vermenging met andere middelen, begrotingsdoelen voorkomen.
Functie	Egalisatie
Voeding	Uit de reserves Groene ambities en Decentralisatieakkoord Natuur
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2018
Looptijd	2027
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Omgevingsveiligheid

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Omgevingsveiligheid	5.795	0	5.795	0	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Omgevingsveiligheid
Inhoud en doel	De provincie Zuid-Holland voert namens alle decentrale overheden in Nederland het secretariaat voor de Impuls Omgevingsveiligheid (IOV). Dit is het landelijk programma waarbij het structureel vergroten en verankeren van veiligheid centraal staat. De reserve heeft tot doel het borgen van middelen voor de uitvoering van het landelijk programma Impuls Omgevingsveiligheid. Op dit moment is het nog onzeker welk bedrag wordt ontvangen van het Rijk voor de uitgaven 2019. Zodra dit in één van de circulaire naar voren komt wordt dit verwerkt in het eerstvolgende P&C-product. De middelen blijven beschikbaar tot de invoering van de Omgevingswet van kracht is geworden. Daarom is voor de looptijd 9999 gekozen.
Functie	Spaar
Voeding	Rijksbijdrage
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2015
Looptijd	2020

Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Ontwikkelingsperspectief Grevelingen en Volkerak-Zoom

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Ontw.persp.Grevelingen/Volkerak-Zoom	10.000	0	0	10.000	10.000	10.000	10.000

Toelichting

Onderwerp:	Ontwikkelingsperspectief Grevelingen en Volkerak-Zoom
Inhoud en doel	De provincie is voornemens € 10 mln bij te dragen in het door het Rijk en de regio op te richten fonds waaruit het ontwikkelingsperspectief van de ontwerp-Rijksstructuurvisie Grevelingen / Volkerak-Zoommeer wordt gefinancierd. Het gaat daarbij om maatregelen voor herstel van het getij op de Grevelingen en verzilting van het Volkerak-Zoommeer. Dit komt ook de ecologie en economie in het gebied ten goede. Het bestuurlijke overleg hierover en de uitwerking (waaronder de financiering) is nog gaande.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2015
Looptijd	2019
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Ontwikkelopgave natuur

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Reserve Ontwikkelopgave natuur	79.811	10.800	29.666	60.945	40.036	31.489	26.025

Toelichting

Onderwerp:	Ontwikkelopgave Natuur
Inhoud en doel	De opbrengsten van de verkopen van de gronden die de provincie heeft ontvangen van DLG/BBL worden gestort in de reserve Ontwikkelopgave Natuur. Met deze opbrengsten kunnen de aankoop en inrichting van NNN-gebieden worden gefinancierd. Door deze aparte reserve te maken kunnen de grondopbrengsten en de uitgaven ten laste van de grondopbrengsten gevolgd blijven worden. Voorheen zaten deze middelen in de OVP Ontwikkelopgave natuur, maar er is geen basis meer om de OVP te handhaven uit hoofde van het BBV (geen terugbetalingsverplichting). Daarom is het saldo van de OVP vrijgevallen bij Jaarrekening 2016 en gestort in de reserve Ontwikkelopgave Natuur.
Functie	Spaar
Voeding	Verkoopopbrengsten van Grond voor Grond gronden
Besluitvorming/instellingsjaar	Jaarrekening 2016

Looptijd	2027
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Opstellen integrale onderzoeksagenda

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Opstellen integrale onderzoeksagenda	488	0	488	0	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Opstellen integrale onderzoeksagenda
Inhoud en doel	Om maatschappelijke opgaven op te kunnen lossen wordt een integrale onderzoeks- en verkenningenagenda opgesteld. Hiervoor zullen in de komende jaren nieuwe sector doorsnijdende lange termijn onderzoeken worden gestart. De benodigde middelen worden beschikbaar gesteld door de vijf beleidsafdelingen en zijn door de inzet van deze reserve flexibel inzetbaar. Als er duidelijkheid is over de inhoud van de agenda op te starten onderzoeken zullen de benodigde middelen aan deze reserve worden onttrokken. Op basis van de geactualiseerde agenda wordt de looptijd verlengd van 2019 naar 2020.
Functie	Spaar
Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2016
Looptijd	2020
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing

Overcommittering OP-West

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Overcommittering OP-West	3.300	0	1.650	1.650	650	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Overcommittering OP-West
Inhoud en doel	Deze reserve dient om risico's door overcommittering te dekken en de bevoorschotting te dekken van de management autoriteit van het Landsdeel West voor overcommittingprojecten OP West.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2012
Looptijd	2025

Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Regionale gebiedsgerichte economische projecten

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Regionale gebiedsgerichte projecten	1.986	0	678	1.308	1.308	1.308	1.308

Toelichting

Onderwerp:	Regionale gebiedsgerichte economische projecten
Inhoud en doel	Deze reserve bevat middelen die apart worden gehouden voor regionale gebiedsgerichte projecten. Omdat de projecten elk vakgebied van de provincie moeten kunnen omvatten, is het karakter algemeen. In de loop van 2017 is een totaalbedrag van € 7 mln hiervoor vrijgemaakt en in deze reserve gestort. Eveneens in de loop van 2017 zijn plannen geconcretiseerd, voor € 6,1 mln. De cijfermatige gevolgen ervan zijn verwerkt en leiden tot een onttrekking uit de reserve in de jaren 2017-2019. Het initiatief voor dit onderwerp hangt sterk samen met de Impulslijst van € 48 mln, initiatief nummer 8; € 5 mln van de € 7 mln is hieruit afkomstig; € 2 mln was al eerder geadresseerd.
Functie	Egalisatie
Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2016 (amendement 524)
Looptijd	2032
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Regionale netwerken topsectoren

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Regionale netwerken topsectoren	2.298	1.200	1.257	2.241	2.169	2.250	2.250

Toelichting

Onderwerp:	Regionale netwerken topsectoren
Inhoud en doel	Doel is om samenwerkingsverbanden te ondersteunen tussen de publieke en private partijen met groeipotentie, in specifieke sectoren van de economie.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	2015
Looptijd	2020

Toelichting onttrekkingen	De gesubsidieerde activiteiten vinden gefaseerd over meerdere jaren plaats. Daarom worden de kosten in de begroting nu verdeeld over de jaren waarin de gesubsidieerde activiteiten naar verwachting plaats vinden. Voor de onttrekkingen heeft dit pas effect in de jaren 2021 en verder.
Toelichting toevoegingen	De gesubsidieerde activiteiten vinden gefaseerd over meerdere jaren plaats. Daarom worden de kosten in de begroting nu verdeeld over de jaren waarin de gesubsidieerde activiteiten naar verwachting plaats vinden. In 2020 wordt de beschikbare € 1,5 mln verlaagd met € 1,2 mln en via de reserve RNIZ naar volgende jaren verdeeld.

Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Res Project duurz ontw. Zuidplaspold	11.820	0	4.476	7.344	3.914	3.201	2.382

Toelichting

Onderwerp:	Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder
Inhoud en doel	Betreft de inzet van de Nota Ruimte middelen voor het Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder. Op basis van de geactualiseerde planning voor de uitvoering van dit project worden in 2024 de laatste middelen uit de reserve ingezet.
Functie	Spaar
Voeding	De bestemmingsreserve wordt gevoed door het restant van de aan het ROZ toegekende Nota Ruimte middelen en de aan de provincie gedecentraliseerde middelen naar aanleiding van de Nota Ruimte.
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2014
Looptijd	2024
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Reserve Nazorg stortplaatsen

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Reserve Nazorg stortplaatsen	5.713	0	0	5.713	5.713	5.713	5.713

Toelichting

Onderwerp:	Reserve Nazorg stortplaatsen
Inhoud en doel	Deze reserve heeft een relatie met de voorziening nazorg stortplaatsen. In de recent uitgevoerde ALM-studie (begin 2018) worden verschillende beleggingsmixen in verschillende scenario's doorgerekend. Mede aan de hand van deze studie worden in de nabije toekomst besluiten genomen over de te volgen beleggingsmix. Daaropvolgend wordt mogelijk het beleggingsstatuut aangepast om vervolgens de gekozen mix uit te voeren. Dit resulteert mogelijk in een besluit tot aanpassing van de rekenrente dat tot uiting komt in de tarieventabel bij de Verordening nazorgheffing eind 2018. De verwachting op basis van de ALM-studie is dat de rekenrente gaat stijgen en deze verwachting dient nu bij de Jaarrekening 2017 te worden meegenomen. Op basis hiervan wordt de voorziening Nazorg Stortplaatsen verlaagd met € 5,7 mln. Aangezien er nog geen besluit is genomen en nog diverse

	onzekerheden spelen wordt voorgesteld de middelen ad € 5,7 mln nog wel beschikbaar te houden voor dit doel en deze onder te brengen in een bestemmingsreserve 'Egalisatiereserve fonds nazorg'.
Functie	Egalisatie
Voeding	Voorziening nazorg stortplaatsen
Besluitvorming/instellingsjaar	Jaarrekening 2017
Looptijd	2023
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Reserve Vitaliteit

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Reserve Vitaliteit	133	0	50	83	33	33	33

Toelichting

Onderwerp:	Reserve Vitaliteit
Inhoud en doel	De reserve Vitaliteit zal worden gebruikt om de vitaliteit van de ambtenaren te vergroten.
Functie	Buffer
Voeding	Eenmalig uit de reserve Kickstart
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2018
Looptijd	2021
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Risicoreserve Energiefonds

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Risicoreserve Energiefonds	40.490	7.800	0	48.290	50.090	50.090	50.090

Toelichting

Onderwerp:	Risicoreserve Energiefonds
Inhoud en doel	In het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 is de oprichting van een risicoreserve Energiefonds verwoord. Voor nieuwe ambities en technieken die nodig zijn voor de energietransitie is een Energiefonds in het leven geroepen ter grootte van € 100 mln. Daarbij worden deelnemingen en participaties geselecteerd op rendement. Voor dit fonds wordt ook een risicoreserve aangelegd van € 25 mln, om het financieel risico af te dekken dat de provincie loopt in de deelnemingen en participaties. De middelen voor dit laatste aspect worden vrijgemaakt en gestort in een aparte reserve. Looptijd is onbepaald, daarom is 9999 ingevuld.
Functie	Buffer

Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	2016
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Als gevolg herijking risicoprofiel van nieuwe subsidies voor het WbR wordt € 2mln toegevoegd.

Risicoreserve Regmed XB

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Risicoreserve Regmed XB	2.025	1.200	375	2.850	3.975	5.100	6.225

Toelichting

Onderwerp:	Risicoreserve RegMed XB
Inhoud en doel	Bij de behandeling van de PZH-Begroting 2018 in Provinciale Staten op 8 november 2017 is amendement 582 aangenomen. Daarin is sprake van het aanmaken van een risicoreserve voor het onderwerp RegMed XB (Economie) waarin € 1,2 mln gestort wordt in 2018. De risicoreserve is bedoeld voor het opbouwen van een risicobuffer voor een nog nader te concretiseren investeringsbeslissing. Looptijd is onbekend, daarom is 9999 ingevuld.
Functie	Egalisatie
Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2018
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Er wordt in 2020 € 0,3 mln voor het Holland US Bridge Programma beschikbaar gesteld, dat als belangrijkste doel heeft om Life Sciences bedrijven uit Zuid-Holland toegang te verlenen tot de Amerikaanse kapitaal- en gezondheidszorgmarkt.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Risicoreserve Revolverend Verenfonds

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Risicoreserve Revolverend Verenfonds	5.000	0	0	5.000	5.000	5.000	5.000

Toelichting

Onderwerp:	Risicoreserve Revolverend Verenfonds
Inhoud en doel	Doelstelling van het fonds is om in de provincie veerverbindingen voor forensen en scholieren in stand te houden die voldoen aan het maatschappelijk gewenste kwaliteitsniveau. Beoogd wordt onder meer om de verduurzaming van de veerponten te stimuleren via vernieuwing en renovatie. Daarvoor is, conform het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 een revolverend verenfonds opgezet voor vernieuwing en groot onderhoud ter grootte van € 12 mln (waarvoor een risicoreserve van € 5 mln wordt opgebouwd). Via het fonds kunnen veerexploitanten hiervoor een lening krijgen van de provincie. De reserve heeft de functie van risicoreserve.

Functie	Buffer
Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2016
Looptijd	2099
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Risicoreserve Waste to Chemistry

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Risicoreserve Waste to Chemistry	3.000	0	0	3.000	3.000	3.000	3.000

Toelichting

Onderwerp:	Risicoreserve Waste to Chemistry
Inhoud en doel	Een van de punten uit versterking van de economie in Zuid-Holland (onderdeel van het Hoofdlijnenakkoord 2016-2019) is extra aandacht voor het chemiecluster in de haven van Rotterdam. Om de risico's van de lening van circa € 7,5 mln die aan dit cluster wordt verstrekt goed in te dekken, is het noodzakelijk om een separate risicoreserve voor dit chemiecluster te maken.
Functie	Buffer
Voeding	Algemene middelen
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2018
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Risicoreservering Grevelingen

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Risicoreservering Grevelingen	5.000	0	0	5.000	5.000	5.000	5.000

Toelichting

Onderwerp:	Risicoreservering Grevelingen
Inhoud en doel	Dekking van mitigerende maatregelen voor natuur en recreatie die nodig zijn bij het terugbrengen van getij op de Grevelingen.
Functie	Buffer
Voeding	Uit de reserve Groene ambities
Besluitvorming/instellingsjaar	Najaarsnota 2018
Looptijd	2025

Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Restauratie rijksmonumenten en erfgoedlijnen

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Rest.rijksmonumenten & erfgoedlijnen	8.511	1.133	7.691	1.953	1.454	1.391	1.391

Toelichting

Onderwerp:	Restauratie rijksmonumenten en erfgoedlijnen
Inhoud en doel	De programmareserve is bedoeld voor de provinciale uitvoering van het gedecentraliseerde restauratiebeleid van rijksmonumenten. De middelen worden ingezet voor subsidieverlening en de matchingsafspraken over het ruimtelijk beleid voor het erfgoed. Door het meerjarige karakter van de subsidies loopt het uitgavenpatroon niet synchroon met het vaste kasritme van de decentralisatieuitkering. Looptijd is onbepaald, daarom is 9999 ingevuld.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2012
Looptijd	9999
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Sanering glastuinbouw

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Sanering glastuinbouw	107	0	0	107	107	107	107

Toelichting

Onderwerp:	Sanering glastuinbouw
Inhoud en doel	De programmareserve wordt aangewend voor planschades en saneringsactiviteiten verspreid liggende glastuinbouw.
Functie	Spaar
Voeding	Financiële ruimte en programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2004
Looptijd	2019
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

UPG 40

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Reserve UPG 40	10.263	0	4.945	5.318	770	0	0

Toelichting

Onderwerp:	UPG 40
Inhoud en doel	Met het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 is € 40 mln extra toegekend aan het Uitvoeringsprogramma Groen (UPG). De provinciale middelen zijn in de jaren 2016-2019 op de begroting beschikbaar gesteld voor het UPG. De UPG € 40 mln middelen die in een jaar niet worden besteed, wordt op jaareinde aan deze Reserve UPG 40 Hoofdlijnenakkoord toegevoegd. De middelen blijven daarmee ter beschikking voor het UPG voor de jaren daarna. De reserve maakt het mogelijk om de € 40 mln te kunnen monitoren. Deze middelen worden ingezet voor de Landschapstafels, Groenparticipatie en POP3.
Functie	Spaar
Voeding	Financiële ruimte (€ 40 mln UPG Hoofdlijnenakkoord 2015-2019)
Besluitvorming/instellingsjaar	Jaarrekening 2016
Looptijd	2023
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Verduurzaming Industrie

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Verduurzaming Industrie	2.200	0	2.200	0	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Verduurzaming industrie
Inhoud en doel	In de Begroting 2019 hebben PS € 2,5 mln beschikbaar gesteld voor verduurzaming van de industrie. De Gedeputeerde Energie heeft bij de behandeling van de begroting toegezegd, dat deze middelen pas worden ingezet nadat er een verdelingsvoorstel is afgestemd met PS. In de Voorjaarsnota 2019 is van dit budget € 0,3 mln ingezet (o.a. voor waterstof). Er resteert dus nog € 2,2 mln. Deze middelen worden in 2019 niet meer ingezet, in afwachting van de besluitvorming over het klimaatakkoord (dit najaar) en de vorming van een nieuw College. Verzoek is om de middelen via een reserve beschikbaar te houden. Zodra besluitvorming over het klimaatakkoord is afgerond en er een nieuw coalitieakkoord ligt, worden er voorstellen gedaan. PS hebben de middelen beschikbaar gesteld voor verduurzaming van de industrie. PS hebben ook de mogelijkheid om inzet van deze middelen in een bredere context af te wegen (namelijk de energie-transitie als geheel).
Functie	Doorgeschoven prestaties
Voeding	Doel 3.2

Besluitvorming/instellingsjaar	2019
Looptijd	9999
Toelichting omtrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Versterking economie

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Omtrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Versterking economie	23.118	8.688	7.524	24.282	18.458	13.087	7.930

Toelichting

Onderwerp:	Versterking economie
Inhoud en doel	In het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 is afgesproken dat er extra geïnvesteerd wordt in het domein Economie. In de nadere uitwerkingsfase hiervan is een aantal afzonderlijke grote onderwerpen gedefinieerd, en daarnaast een cluster initiatieven waarvan de uitwerking pas in een tweede fase aan de orde is. Om de middelen die voor dit laatste onderdeel worden vrijgemaakt goed te kunnen monitoren is een extra reserve noodzakelijk. Voorzien wordt dat deze middelen worden ingezet voor subsidieverstrekking aan derden, waarbij die derden meer dan één jaar (het verleningsjaar) nodig zullen hebben voor uitvoering. Dat betekent dat de middelen die beschikbaar moeten zijn in het verleningsjaar, gedeeltelijk aan het einde van dat jaar opgespaard moeten worden in een reserve, om in de latere jaren onttrokken te worden zodra de activiteiten zijn uitgevoerd. In de Voorjaarsnota 2017 zijn de investeringsimpulsen verwerkt en toegelicht. In totaal is in 2017 € 22,5 mln in de reserve Versterking economie gestort. Het betreft onder meer Transitiecampus, Investeren in vernieuwing, Glastuinbouw Westland en Waste2chemicals (Chemiecluster Rotterdamse Haven). De uitvoering vindt plaats vanaf 2018.
Functie	Spaar
Voeding	Programmabudget
Besluitvorming/instellingsjaar	2016
Looptijd	9999
Toelichting omtrekkingen	In verband met fasering van oude subsidieverleningen 2018/2019 wordt de middeleninzet over de jaren aangepast. Dit leidt in 2020 tot wijzigingen in de omtrekkingen aan reserve Versterking Economie. Het betreft: • Campusregeling: De fasering leidt in 2020 tot een verlaging van de omtrekking met circa € 0,3 mln. • SMITZH: De fasering leidt in 2020 tot een omtrekking met circa € 0,2 mln. Voor innovatieprogramma's Zorg en Klimaat en voor procesgeld voor nieuwe initiatieven worden middelen beschikbaar gesteld vanuit de middelen Fieldlabs in de periode 2020-2023. Fasering van de desbetreffende lasten leidt in 2020 tot een omtrekking aan de reserve Versterking Economie met circa € 0,2 mln.

Toelichting toevoegingen	In verband met de actualisatie van de fasering van nieuwe subsidieverleningen vanaf 2020 wordt de middeleninzet over de jaren aangepast. Een deel wordt daarom in de reserve Versterking Economie gestort en vervolgens in 2021 tot en met 2025 ter begroting gebracht. Het betreft: • Campusregeling: De fasering leidt in 2020 tot een verhoging van de storting met circa € 0,8 mln. • Greenports: De fasering van 2020 naar 2022 leidt in 2020 tot een verhoging van de storting met € 1 mln. • Aerospace ESRON: De fasering van 2020 naar 2021 leidt in 2020 tot een verhoging van de storting met € 0,5 mln. • Human Capital: De fasering leidt in 2020 tot een verhoging van de storting met circa € 0,5 mln. Voor innovatieprogramma's Zorg en Klimaat en voor procesgeld voor nieuwe initiatieven worden middelen beschikbaar gesteld vanuit de middelen Fieldlabs. Fasering van de desbetreffende lasten leidt in 2020 tot een storting in de reserve Versterking Economie met circa € 0,5 mln. Voor Duurzaamheid en Energie op bedrijventerreinen wordt budget beschikbaar gesteld vanuit de middelen Herstructurering bedrijventerreinen. Vanwege fasering van de gesubsidieerde activiteiten wordt circa € 2,7 mln in de reserve Versterking Economie en in volgende jaren ter begroting gebracht.
--------------------------	---

Vlietland

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Vlietland	146	0	82	64	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Vlietland
Inhoud en doel	Deze programmareserve is bedoeld voor het financieren van de (proces)kosten van het project Vlietland / Meeslouwerplas.
Functie	Spaar
Voeding	Voormalige OVP Vlietland
Besluitvorming/instellingsjaar	Jaarrekening 2012
Looptijd	2021
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Zandmotor

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Zandmotor	1.277	0	284	993	809	809	809

Toelichting

Onderwerp:	Zandmotor
Inhoud en doel	Het kustprogramma van de provincie Zuid-Holland heeft tot doel om de kust veilig te maken voor huidige en komende generaties. Dit is in lijn met het advies van de commissie Veerman (Deltacommissie), waarin de Zandmotor is genoemd. Om de provinciale bijdrage aan de aanleg van de Zandmotor te dekken is geld in de programmareserve opgenomen. Daarnaast is de provincie volgens de overeenkomsten die met Rijkswaterstaat zijn gesloten gehouden het natuurbeheer van de Zandmotor te regelen via opdrachtverlening aan Zuid-Hollands Landschap.
Functie	Spaar
Voeding	Deels doorerschikking binnen het programma (Kust-onderdelen en reservering IRP's). Vanuit het innovatiebudget is € 1 mln beschikbaar gesteld. Daarnaast is € 1 mln uit de financiële ruimte beschikbaar gesteld (Najaarsnota 2010).
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2010
Looptijd	2021
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Zuidelijke Randstad

Uitsplitsing reserve per doel

Onderwerp (bedragen x € 1.000)	Saldo per 31-12-2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	Saldo per 31-12-2020	Saldo per 31-12-2021	Saldo per 31-12-2022	Saldo per 31-12-2023
Zuidelijke Randstad	188	0	70	118	0	0	0

Toelichting

Onderwerp:	Zuidelijke Randstad
Inhoud en doel	Het restant van de middelen die door deelnemende partijen in de loop der jaren ter beschikking zijn gesteld voor de uitgaven van het netwerk Zuidelijke Randstad blijft beschikbaar voor materiële uitgaven namens de netwerkpartners voor van het netwerk. De terugbetalingsverplichting die hier in het verleden op rustte is vervallen. Door een gewijzigde planning van de activiteiten worden in 2021 de laatste gereserveerde middelen ingezet.
Functie	Egalisatie
Voeding	De bestemmingsreserve is ontstaan uit de resterende middelen OVP Zuidvleugel
Besluitvorming/instellingsjaar	Begroting 2018
Looptijd	2021
Toelichting onttrekkingen	Niet van toepassing.
Toelichting toevoegingen	Niet van toepassing.

Bijlage 3 Terugkoppeling deelnemers Zuid-Holland ontmoet!

Zuid-Holland ontmoet!

Terugkoppeling deelnemers

Geachte heer/mevrouw,

"Samen werken aan Zuid-Holland". Dat is de titel van het eerste hoofdstuk van het Zuid-Hollandse coalitieakkoord. Met het motto "Jij mag het zeggen" nodigde de provincie betrokkenen uit om suggesties en adviezen te geven op het coalitieakkoord om samen onze provincie elke dag beter te maken.

U en 300 anderen hebben via mail, sociale media, telefoon en tijdens twee 'Zuid-Holland Ontmoet'-bijeenkomsten op 5 en 12 november jl. 600 suggesties gegeven. Dat is een behoorlijk aantal en we waarderen dat enorm. In de afgelopen periode hebben we de tijd genomen om de suggesties serieus te onderzoeken, de belangen af te wegen. Dat betekent dat niet alle suggesties zijn overgenomen. We proberen zoveel mogelijk uw suggesties mee te nemen in lopende projecten en toekomstige plannen. In dit document leest u per onderwerp onze reactie op uw suggesties.

Wij zijn blij met uw betrokkenheid en we blijven graag met u in contact. Wij zullen de komende tijd meer bijeenkomsten organiseren waarop wij met u in gesprek blijven. Ook via mail en sociale media blijven wij voor u bereikbaar. Wilt u met ons blijven meedenken, aarzelt u dan niet om contact op te nemen via zuidhollandontmoet@pzh.nl.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten provincie Zuid-Holland

Jaap Smit	Willy de Zoete	Anne Koning
Floor Vermeulen	Berend Potjer	Adri Bom-Lemstra
Jeannette Baljeu		

Bereikbaar Zuid-Holland

Schone energie voor iedereen

Concurrerend Zuid-Holland

Versterken natuur

Sterke steden en dorpen

Gezond en veilig

www.zuid-holland.nl

Voor vragen kunt u zich wenden tot Romke Jan de Vries, via zuidhollandontmoet@pzh.nl

Zuid-Holland ontmoet! Terugkoppeling deelnemers

Bereikbaar Zuid-Holland

Schone energie voor iedereen

Concurrerend Zuid-Holland

Versterken natuur

Sterke steden en dorpen

Gezond en veilig

Overige vragen en suggesties

Terugkoppeling Bereikbaar Zuid-Holland

Tijdens Zuid-Holland ontmoet hebben we met u over het thema Bereikbaar Zuid-Holland gesproken. Hiermee kregen we inzicht in uw mening over deze onderwerpen en kon u ons input meegeven voor de verdere uitwerking van het coalitieakkoord 2019-2023. Wij danken u daarvoor.

Bij het thema Bereikbaar Zuid-Holland hebben we allereerst gemerkt dat er veel waardering is voor de inzet die de provincie de afgelopen jaren heeft gepleegd op het gebied van openbaar vervoer, fiets en de verduurzaming van mobiliteit. De suggesties zien we dan ook in dat licht: zorg er voor dat wat er is op orde blijft en zoek naar slimme manieren om Zuid-Holland bereikbaar te houden, zowel voor personen- als goederenvervoer.

Onze ambitie is er voor te zorgen dat Zuid-Holland duurzaam bereikbaar is en blijft. Bij personenvervoer zetten we in op het verbeteren van de keuzemogelijkheden en de combinatie van vervoermiddelen voor reizigers. En verleiden we reizigers om vaker te gaan lopen of fietsen of gebruik te maken van het OV. Dit zorgt voor minder drukte op de wegen en het is een gezondere keuze voor de reiziger. Uw input en onze ambities worden verder uitgewerkt in een nieuw Programma Mobiliteit.

Er is veel gesproken over nieuwe vormen van mobiliteit. We hebben diverse suggesties ontvangen over de inzet van digitale en slimme oplossingen voor het beter benutten van bestaande wegen. Dit om de bereikbaarheid en doorstroming te vergroten en er voor te zorgen dat bestaande wegen veiliger worden. En verder veel ideeën om mobiliteit te vernieuwen en zo beter aan te sluiten bij de vraag van de reiziger.

Deze suggesties nemen we mee in het in 2020 vast te stellen Programma Mobiliteit.

Ook suggesties op het gebied van OV worden meegenomen in het (nieuwe) Programma Mobiliteit. Het gaat dan om haltekwaliteit, het bieden van passende OV-oplossingen in de spits en de transitie naar alternatieve brandstoffen en meer zero-emissie. Verder zetten we in op het verbeteren van het imago van de bus. We willen hoogwaardig openbaar vervoer bieden binnen de daarvoor beschikbare middelen. Voor gemeenten blijft overigens de mogelijkheid om bijvoorbeeld gratis OV voor ouderen aan te bieden binnen hun gemeente.

De suggestie om een slag te maken met snelfietsroutes en paden aan te leggen langs drukke doorgaande wegen pakken we op. Onze ambitie is om de inzet op snelfietsroutes te continueren, aangezien deze routes een aantrekkelijk alternatief zijn voor auto-gebruikers. Momenteel zijn de snelfietsroutes F15 IJsselmonde en Rotterdam – Gouda in uitvoering. En voor een tiental andere routes voeren we, samen met gemeenten en wegbeheerders, verkenningen uit.

Bij goederenvervoer stimuleren we meer vervoer via het water, spoor en buisleidingen, zodat we het bestaande mobiliteitsnetwerk efficiënter gebruiken met minder piekbelasting. Vanwege het economisch belang van transport starten we in 2020 met een integraal programma Transport en Logistiek voor wegen, spoor en water.

Samenwerken voor een bereikbaar Zuid-Holland is één van de belangrijkste uitgangspunten van het college en ook in de komende periode houden wij onze ogen en oren open voor ontwikkelingen in de samenleving voor een elke dag beter bereikbaar Zuid-Holland.

Overige suggesties

De Fietsersbond heeft een aantal concrete suggesties gedaan over bepaalde fietsroutes en fietsveiligheid.

Suggestie: Het aanleggen van een fietspad langs de Zierendeweg tussen Nieuwkoop en Zwammerdam; op dit moment een onveilige weg voor fietsers w.o. scholieren.

Reactie: De Gemeente Alphen a/d Rijn doet momenteel onderzoek naar een veiligere oplossing.

Suggestie: Het realiseren van een snelfietsroute/doorfietsroute tussen Gouda-Waddinxveen-Boskoop-Alphen aan den Rijn.

Reactie: Deze route wordt momenteel onder leiding van de provincie Zuid-Holland met de betrokken gemeenten onderzocht.

Suggestie: Het realiseren van een snelfietsroute Alphen aan den Rijn-Leiden.

Reactie: De provincie Zuid-Holland participeert in een onderzoek dat door de betrokken gemeenten uitgevoerd wordt.

Suggestie: Het geven van voorrang op de rotondes op provinciale N-wegen als deze rotondes in de bebouwde kom liggen (in Woubrugge, Boskoop-Noordeinde, Nieuwkoop).

Reactie: Vaak is het veiliger om auto's voorrang te geven boven fietsers.

Suggestie: Het aanleggen van een verbinding tussen de Vierheemskinderenweg-Bentweg of Bentpad hetgeen de fietsroute tussen Alphen aan den Rijn-Zoetermeer-Den Haag met tenminste 2 km verkort.

Reactie: Dank u wel voor deze suggestie. Onderzoek naar deze kortsluiting betrekken we bij de verkenning van de route Alphen aan den Rijn - Zoetermeer die wij uit zullen voeren in het kader van de Toekomstagenda snelfietsroutes.

Suggestie: ROVER geeft de suggestie om het bestaande net beter te benutten. Zij geeft daar bij aan dat de provincie aandacht heeft voor een betere luchtkwaliteit en leefomgeving. Om dat doel te bereiken moet je minder asfalt neerleggen. Bij meer rijbanen wordt het niet mooier, schoner en stiller, maar komt er alleen maar meer herrie en gaat het energieverbruik omhoog terwijl je dat naar beneden wilt brengen. Nieuwe infra heeft een verkeers-aantrekkende werking.

Reactie: Deze suggestie wordt meegenomen in het nieuwe Programma Mobiliteit.

Suggestie: Voor het antwoord op de vraag/suggestie over de provinciale inzet op krimp of opheffing van Rotterdam The Hague Airport verwijzen we graag naar de inzet die is opgenomen in het Coalitieakkoord.

We hebben een adviesrol over Rotterdam The Hague Airport. Voor ons is de huidige geluidsruimte de maximale geluidsruimte. Daarbij zetten wij ons in voor het terugdringen van het aantal nachtvluchten. Voor alle luchtvaart in Zuid Holland willen we de hinder voor omwonenden zoveel mogelijk beperken. Ook zal Zuid Holland bij het Rijk aandringen op een extra helihaven voor maatschappelijk vliegverkeer om overlast voor omwonenden te verminderen. We onderzoeken hoe de klachtafhandeling beter kan. Wij werken mee aan een langere termijn visie over de locatie van Rotterdam The Hague Airport.

Suggestie: De suggestie die specifiek ingaat op de situatie van de P+R in Sassenheim waar gezien wordt op een onlogische uitvoering van het beleid. Veel reizigers die gaan vliegen, laten hier hun auto twee weken gratis staan. Laat de eerste 24 uur vrij zijn en vraag hierna om geld.

Reactie: Deze suggestie nemen we mee in onze ketenaanpak en daarmee ook in het nieuwe Programma Mobiliteit.

Zuid-Holland ontmoet! Terugkoppeling deelnemers

Bereikbaar Zuid-Holland

Schone energie voor iedereen

Concurrerend Zuid-Holland

Versterken natuur

Sterke steden en dorpen

Gezond en veilig

Overige vragen en suggesties

Terugkoppeling Schone energie voor iedereen

Bedankt voor uw bijdrage aan het onderwerp 'Schone energie voor iedereen' tijdens de bijeenkomst Zuid-Holland ontmoet. Wij kunnen deze goed gebruiken bij het opstellen van ons uitvoeringsprogramma voor de komende periode. Onze doelen en inzet voor de energietransitie en de landelijke klimaatdoelen bepalen we samen met andere partijen. Bijvoorbeeld via de Regionale Energie-strategieën, samenwerkingsverbanden van onder andere gemeenten, provincies, waterschappen, bedrijfsleven, bewonersorganisaties en andere stakeholders.

Hoe, waar en op welke manier duurzame energie wordt opgewekt, wordt hier per regio gezamenlijk bepaald, met nauwe betrokkenheid van inwoners. Ook werken we samen met sectoren zoals de industrie. Via deze samenwerkingsverbanden brengen wij de punten in die we belangrijk vinden voor de energietransitie. Ook daarvoor geldt dat we uw inbreng goed kunnen gebruiken. In de reacties zien we een gemengd beeld: sommigen van u vinden dat de transitie te snel of te langzaam gaat, dat we een regierol of juist een bescheiden rol moeten nemen, dat we regels strenger of losser moeten handhaven. Wij herkennen ons in dat gemengde beeld. Het past bij de balans die wij als regionale overheid steeds zoeken. Uw input helpt ons daarbij.

Onderstaand onze reactie op uw input bij de verschillende stellingen.

De energietransitie gaat niet snel genoeg/te snel realiseren van versnellingen op punten waar dat kan. We vinden het belangrijk om zo snel mogelijk de CO₂ uitstoot terug te dringen en ook resultaat te boeken

op het gebied van schone lucht en een gezonde leefomgeving. Aan de andere kant vinden we het ook heel belangrijk dat inwoners goed betrokken worden bij de plannen om hun wijk te voorzien van duurzame energie. Daar werken we samen met onze partners aan. Waar mogelijk helpen we bij het versnellen van de transitie, bijvoorbeeld door knelpunten weg te nemen, mee te investeren of gemeenten te helpen bij subsidieaanvragen. Ook stimuleren we de aanleg van goede infrastructuur voor warmte en elektriciteit. Uit de verschillende reacties kwam de vraag om maatwerk per regio naar voren. Daar gebeurt onder meer via de Regionale Energiestrategieën.

In de energietransitie past de provincie een bescheiden rol / een stevige rol

Hier zagen we verschillende meningen: sommigen van u zijn voor een bescheiden rol, anderen juist voor een regierol. Ook voor ons gaat het daarbij om het vinden van een balans: op lokaal niveau, bijvoorbeeld de energietransitie van wijken, hebben gemeenten een centrale rol en ondersteunen wij waar mogelijk. De rijksoverheid stelt landelijke kaders. Tussen deze twee niveaus in richten wij ons op het beste resultaat voor de provincie. Door het stimuleren van een goede energie-infrastructuur bijvoorbeeld, of het borgen van de landschappelijke kwaliteit in de regio. Er kwam sterk naar voren dat de provincie een grotere rol zou moeten nemen ten behoeve van het provinciale warmtenet. Wij zullen dat de komende periode onder meer invullen door mogelijke afnemers van warmte bij elkaar te brengen ten behoeve van de aanleg van het provinciale warmtenet en de verbinding te leggen tussen onder andere rijk, Gasunie en regio's.

Elke dag beter Zuid-Holland.

De energietransitie veroorzaakt een tweedeling in de samenleving

Ook voor ons is dit een punt van zorg. Uw inbreng sterkt ons in de visie dat we hier scherp op moeten zijn. De overgang naar schone energie kan voor iedereen positieve resultaten hebben zoals schone lucht, een gezonde leefomgeving en een comfortabel huis. Positieve communicatie hierover is van belang, zoals een van u stelt. We zetten ons ervoor in dat iedereen kan meedoen aan en meedelen in de energietransitie. Hiervoor loopt al enkele jaren een subsidieregeling en een actieplan waarmee we eraan bijdragen dat schone energie bereikbaar is voor iedereen, dat zetten we deze periode voort. We werken bijvoorbeeld ook samen met woningbouwcorporaties. Daarnaast ondersteunen we duidelijke voorlichting, bijvoorbeeld via de energieloketten. Participatie van inwoners staat ook centraal bij de Regionale Energie Strategieën, hier werken we samen met gemeenten aan. Ook stimuleren we onderzoek en innovaties die zich richten op financiering van de energietransitie en de maatschappelijke consequenties ervan.

De provincie moet meer inzetten op innovatie en warmte (energie)

Binnen de mogelijkheden die we hebben, zetten we stevig in op innovatie en warmte. We stimuleren de ontwikkeling van warmtebronnen als geothermie, aquathermie en zonthermie in onze provincie en stimuleren kennisontwikkeling via een leerstoel

aan de TU Delft en het ontwikkelen van het Rijswijk Centre for sustainable Geoenergy. We hebben het Warmteparticipatiefonds ingericht om mee te kunnen investeren in de ontwikkeling van duurzame warmtebronnen en het realiseren van onafhankelijk beheerde warmte-infrastructuur.

In de vorige periode hebben we 35 miljoen ter beschikking gesteld voor het innovatiefonds EnergiIQ. Innovatieve bedrijven in de scale up fase kunnen daar terecht voor ondersteuning. Daarnaast faciliteren we het door ontwikkelen van innovaties op The Green Village, steunen we de ontwikkeling naar groene waterstof en zetten we onze inkoopkracht in als launching customer.

De industrie moet verplicht worden om restwarmte en CO₂ beschikbaar te stellen indien een warmte- of CO₂-leiding langs hun bedrijf loopt/ een bijdrage leveren aan de energietransitie

In het klimaatakkoord is afgesproken dat de industrie zelf verantwoordelijk is voor het halen van de doelstellingen. Voor CO₂-emissies in de industrie zorgen het ETS-systeem (het Europese systeem voor emissiehandel) en de CO₂-heffing voor een stok achter de deur. De provincie is bevoegd gezag als het gaat om milieu. We bekijken op welke manier we onze instrumenten op het gebied van handhaving en vergunning steviger kunnen inzetten om de beschikbaarheid van restwarmte te vergroten. De provincie zet zich in voor het hergebruik van warmte en CO₂ in de glastuinbouw, om dit voor de ondernemers aantrekkelijk te maken voeren we gesprekken over de voorwaarden hiervoor met het Rijk.

Nieuwbouw (woningen en industrie) moet energieleverend zijn

In het klimaatakkoord is afgesproken dat alle nieuwbouw energieneutraal en aardgasvrij moet zijn. Innovaties op dit gebied ondersteunen wij via ons programma voor circulaire economie, via het convenant klimaatadaptief bouwen en zo mogelijk via innovatiefonds zoals EnergiIQ. Maar ook hier is weer sprake van een balans: de woningnood in onze provincie is groot dus deze innovaties mogen niet ten koste gaan van de snelheid of hoeveelheid van nieuwbouw. Maar wij zien dat sowieso als een voorwaarde voor deze innovaties; wil je ze goed inzetten dat moet je ze snel en op grote schaal kunnen toepassen.

Overige suggesties

Suggestie: Gebruik daken, maak slim gebruik van ruimte, zoveel mogelijk zon

Reactie: We zijn blij dat we aan deze reacties meteen tegemoet kunnen komen. Dit is precies wat we gaan doen. We hebben in beeld op welke daken zonnepanelen geplaatst kunnen worden en willen zorgen dat die maximaal benut worden. Onder de titel 'Zonnig Zuid-Holland' willen we de komende periode subsidie beschikbaar stellen voor het plaatsen van zonnepanelen in grote hoeveelheden op grote daken waar een onrendabel kostenplaatje zit aan zit. Ook zetten we ons in voor slim dubbel ruimtegebruik, bijvoorbeeld zonnepanelen op geluidsschermen en bij carpoolplaatsen.

Suggestie: 'Geen Biomassacentrales'

Reactie: Zoals bekend hebben wij daar ook niet de voorkeur voor. We volgen de maatschappelijke discussie over biomassa, de (wettelijke) mogelijkheden die wij hebben om hierop te sturen zijn op dit moment beperkt. In 2020 onderzoeken we of aanvullende regelgeving via ons omgevingsinstrumentarium wenselijk is.

Suggestie: Begin met kleine kostenbesparingen en monitoren. Vroeger konden we het verbruik per maand bijhouden op een kaart en het gemiddelde werd in de krant gepubliceerd. Zo kon je zien of je te veel bijv. gas verbruikte. Maak burgers bewuster. We moeten gewoon minder gaan verbruiken

Reactie: Besparen staat bij ons voorop. Wij geloven dat je door isolatie en energiebesparende maatregelen heel veel kunt winnen. We zetten een team transitie-adviseurs in om gemeenten onder meer daarmee te helpen en we ondersteunen goede voorlichting via de energieloketten. Uw tip om gemiddelden breder bekend te maken gaan we met energieleveranciers onderzoeken. Feedback krijgen over een hoger gemiddelde dan vergelijkbare gevallen vergroot kansen om de energierekening naar beneden te brengen. Daarnaast zetten we actief in op de mogelijkheden van de omgevingsdiensten voor de

provincie en gemeenten om besparing bij bedrijven maximaal te benutten. Zelf hebben we sinds kort een 'energy dashboard' waarop alle medewerkers van de provincie kunnen zien hoeveel water en energie we gebruiken.

Suggestie: Ga ook de discussie over gebruik van kernenergie niet uit de weg

Reactie: We starten een onderzoek naar de mogelijkheden voor inzet van kernenergie.

Zuid-Holland ontmoet! Terugkoppeling deelnemers

Bereikbaar Zuid-Holland

Schone energie voor iedereen

Concurrerend Zuid-Holland

Versterken natuur

Sterke steden en dorpen

Gezond en veilig

Overige vragen en suggesties

Terugkoppeling Concurrerend Zuid-Holland

De provincie wil de komende jaren sterk inzetten op een toekomstbestendige economie en een sterk vestigingsklimaat. Een economie die kan blijven concurreren en onze welvaart op peil houdt. Om de voor de toekomst klaar te zijn, zijn we in Zuid-Holland met andere partners druk bezig om onze economie te vernieuwen langs drie sporen: duurzaam, circulair en digitaal. Door al deze overgangen (transities) loopt innovatie als een rode draad.

Vele insprekers ondersteunen de provincie ook hierin. Innoveren en verduurzamen is nodig en biedt legio kansen. Het college is hierover verheugd, en ziet ernaar uit om de samenwerking met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en andere overheden verder uit te bouwen. Het college meent dat innovatie dé sleutel is om te kunnen overleven in de "nieuwe" economie. Dat neemt niet weg dat het op sommige terreinen ook nog een zoektocht is op welke manier de provincie aan transitie kan bijdragen. Een van de insprekers opperde om de circulaire stad door te ontwikkelen als doorsnijdend thema. En als tegenhanger van de kringlooplandbouw. De provincie werkt momenteel uit welke bijdrage zij concreet kan spelen voor een circulair Zuid-Holland, dit uiteraard in nauwe samenwerking met partners.

Het college is het eens dat innovatie zich niet alleen moet beperken tot de topsectoren of grote bedrijven. Ook moet er oog zijn voor de ambachtelijke beroepsgroepen en het brede MKB. Daarom ontwikkelen GS ook een breed MKB-plan waarin innovatie én transitie hun plek vinden. GS vinden inderdaad dat ook de Economic Board Zuid-Holland en Innovation Quarter

zich hier meer op zouden kunnen manifesteren. Geopperd is in dit verband dat er ook bedrijven zijn die prima functioneren in de "oude" economie. GS willen die bedrijven ook niets in weg leggen, maar GS zien het wel als hun taak en ambitie om zoveel mogelijk bedrijven te faciliteren in de transitie naar een "nieuwe" economie.

In 2019 is het Human Capital Akkoord gesloten. 66 partijen, onder regie van de Economic Board Zuid-Holland, schaarden zich achter dit akkoord. Vanaf 2020 gaat dit akkoord de uitvoering in waarbij de provincie de regie neemt op de uitvoering. Er is veel adhesie binnengekomen voor dit initiatief. Het is goed dat de provincie samen met andere partijen investeert in een betere arbeidsmarkt, door vraag (vacatures) en aanbod (schoolverlaters) beter op elkaar af te stemmen. En daarbij niet de Mbo-opleidingen vergeet, die eveneens een grote rol moeten spelen bij de grote transitieopgaven. Het Human Capital Akkoord draagt verder bij aan een inclusieve arbeidsmarkt: een economie waaraan iedereen zijn steentje kan bijdragen en mee kan doen.

In dit licht hebben meerdere aanwezigen het college meegegeven dat economie meer is dan geld verdienen; economische vooruitgang moet vooruitgang voor iedereen betekenen. Hierin heeft de provincie een grote verantwoordelijkheid. Neem bijvoorbeeld de sociale aspecten van digitalisering in acht. Komt iedereen wel mee? GS zijn het hiernee volledig eens, en willen dit aspect een plek geven in onder andere in het nieuw te ontwikkelen breed MKB-plan en het Human Capital-programma.

Een goed vestigingsklimaat gaat uiteraard ook over bereikbaarheid en voldoende werklocaties (kantoren,

bedrijventerreinen). De overheid moet steviger sturen bij het herstructureren van bedrijventerreinen, anders gaat het te traag, zo vonden sommige aanwezigen. De markt faalt in deze. Dit combineren met het beschermen van het schaarse groen. GS is ontwikkelt momenteel een nieuwe strategie voor bedrijventerreinen, en verwacht daarmee goed antwoord te kunnen geven op dit soort noties. Ook bestaan er al langere tijd verschillende subsidies en regelingen waarmee de provincie gemeenten in belangrijke mate ondersteunt bij de herstructurering en verduurzaming van bedrijventerreinen.

Cultureel Erfgoed

Erfgoed is een vestigingsfactor waar regio's het onderscheid kunnen maken. En erfgoed is breder dan historische gebouwen of plekken: het gaat óók over kenmerkende landschappen als polders, vergezichten aan de kust of fauna. Verbind daarom de doorontwikkeling van landschap, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Samenwerking is de sleutel om de karakteristieke erfgoedlijnen van Zuid-Holland te versterken en beter zichtbaar te maken. Dat is goud waard. Het college sluit zich hier volledig bij aan, en zet zich daarom in structureel middelen vrij te maken voor deze taak. Erfgoedlijnen zijn namelijk een belangrijk onderdeel van het integrale beleid van de provincie, en komt in verschillende opgaven terug. Daarom is dit een structurele taak van de provincie, niet een speelbal van politieke onderhandelingen. Het college wil verder de erfgoedlijnen meer verknopen met landschapontwikkeling en toerisme.

Volgens een aantal insprekers is cultuur een ondergeschoven kindje bij de provincie. Het college onderkent inderdaad dat er meer aandacht moet zijn voor het belang van cultuur in de ontwikkeling van de samenleving en het welbevinden van mensen. Meer dan voorheen gaat de provincie actief inspelen op mogelijkheden die zich aandienen. Ook worden de cultuurinstellingen waar wij een duurzame relatie mee hebben financieel tegemoet gekomen.

Cultuur en erfgoed hangt ook nauw samen met de aantrekkingskracht van een gebied en daarmee toerisme. Daar liggen grote kansen voor het MKB met onder andere nieuwe verdienmodellen. Denk hierbij aan boerenbedrijven die aantrekkelijke arrangementen kunnen aanbieden aan bezoekers uit binnen- en buitenland.

Toeristen langer in de stad houden is ook voornaam punt, ervoor zorgen dat we eraan verdienen. Het biedt werkgelegenheid. Toerisme is eigenlijk vrijetijdseconomie, trek het breder. Ook het college ziet toerisme als een sector van belang met verder groeikansen voor werkgelegenheid en verdienmogelijkheden. Wij gaan graag met genoemde suggesties aan de slag.

Wat het College betreft moet er overigens ook aandacht zijn voor het 'managen' van toerisme. Op sommige plekken is in Zuid-Holland sprake is van overbelasting en overlast. Dat willen we voorkomen door meer spreiding aan te bieden en het beter managen van bezoekersstromen.

Zuid-Holland ontmoet! Terugkoppeling deelnemers

Bereikbaar Zuid-Holland | Schone energie voor iedereen | Concurrerend Zuid-Holland
Versterken natuur | Sterke steden en dorpen | Gezond en veilig | Overige vragen en suggesties

Terugkoppeling Versterken natuur

Onze provincie is veelzijdig en uniek en kenmerkt zich door een combinatie van kust, veenweide en rivierdeltalandschap, waarin steden en landschap met elkaar verweven zijn.

Dit landschap en de biodiversiteit staan echter onder druk door grote ontwikkelingen zoals het groeiend aantal inwoners, economische ontwikkeling, bodemdaling en de klimaatverandering. Er is behoefte aan meer ruimte voor woningen en bedrijvigheid. Die ruimte is vaak niet meer voorhanden. De landbouwsector, op veel plaatsen drager van het landschap, heeft te kampen met bodemdaling en druk op schaalvergroting vanuit de wereldmarkt. Ook verstedelijking en oprukkende bedrijvigheid zetten druk op het open landschap.

De provincie zoekt naar een gezonde leefomgeving waarbij duurzame, economische dynamiek en ecologische groei in balans zijn. Een aantrekkelijk landelijk gebied vormt een belangrijke vestigingsfactor voor mensen en bedrijven en is een essentieel onderdeel van de leefomgevingskwaliteit voor inwoners, werknemers, recreanten en toeristen. Veel van de door u ingebrachte adviezen en reacties hebben betrekking op de spanning die er in de dagelijkse praktijk nog altijd is tussen maatschappelijke ontwikkelingen en de gevolgen daarvan op onze leefomgeving.

Daarom maakt de provincie samen met haar netwerkpartners werk van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De sleutel op weg daar naartoe is het scheppen van meer ruimte voor groen en water. In het nieuwe coalitieakkoord is dit vastgelegd onder de noemer Versterken Natuur in Zuid-Holland.

De provincie wil zich de komende jaren samen met u focussen op natuurherstel, vergroting biodiversiteit in aanvulling op de realisatie van het Natuur Netwerk Zuid-Holland en Natura 2000, het bevorderen van duurzame landbouw en het verminderen van de uitstoot van stikstof en broeikasgassen. Ook willen we ruimte bieden aan nieuwe kansen en initiatieven op het gebied van recreatie in het groen.

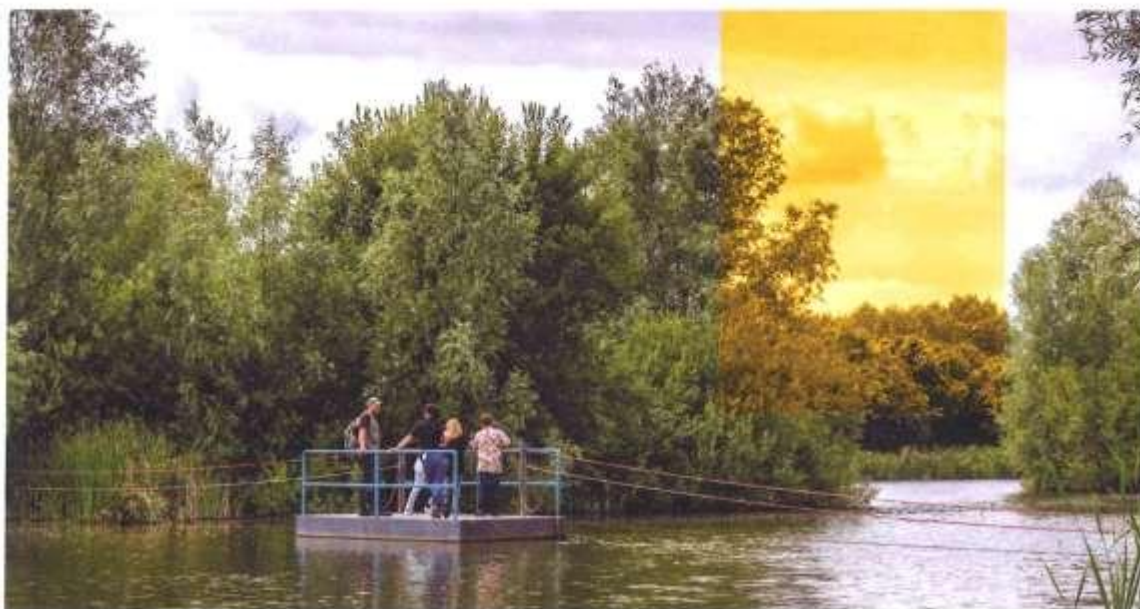
De komende periode gaan we aan de slag met het verder prioriteren van de opgave Versterken Natuur. Met het vaststellen van een Uitvoeringsagenda door Provinciale Staten in februari 2019 zijn de gebiedsagenda's uitgewerkt en vastgelegd. Nu moeten deze gebiedsagenda's op een lijn worden gebracht met het coalitieakkoord Elke Dag Beter. Een aanpak die plaatsvindt met de uitwerking van hotspots.

Binnen de opgave worden vier landschapstypen in Zuid-Holland onderscheiden:

- De Hollandse duinen
- De Groene metropool
- De Zuid-Hollandse Delta
- Het Oostelijk weide- en plassen gebied

Per landschapstype worden een of meer hotspots aangewezen waar verschillende andere opgaven, zoals bodemdaling, klimaatadaptatie, woningbouw of energietransitie, samenkomen.

Vervolgens analyseren we samen met onze partners de opgaven binnen deze hotspot en komen we gezamenlijk tot een brede en gedragen aanpak. De leerervaringen die we hierbij opdoen kunnen ook weer gebruikt worden in vergelijkbare projecten elders in de provincie.

Er gebeurt in Zuid-Holland al heel veel dat invulling geeft aan wat wij willen. Ook vanuit de provincie zelf. Wat wij ontwikkelen mag niet als concurrentie worden gezien. Daarom willen wij aansluiten bij wat er al is en hooguit een groter kader scheppen. Ook hiervoor heeft u verschillende concrete suggesties aangedragen die wij meenemen bij het verder uitwerken van de gebiedsagenda's.

Zuid-Holland ontmoet! Terugkoppeling deelnemers

Bereikbaar Zuid-Holland

Schone energie voor iedereen

Concurrerend Zuid-Holland

Versterken natuur

Sterke steden en dorpen

Gezond en veilig

Overige vragen en suggesties

Terugkoppeling Sterke steden en dorpen

Bij de sessies over het thema 'Sterke steden en dorpen' voerden wij in wisselende samenstellingen met elkaar het gesprek over drie deelaspecten: Versnellen van de bouw; Sociale woonvoorraad en Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving. In deze rondes kwam een breed palet aan perspectieven aan de orde, of het nu over de belangrijkste uitgangspunten, de rol van de provincie daarbij of mogelijke oplossingen. Wij zijn blij met uw inbreng, die ons voedt in onze meningsvorming. Wij realiseren ons terdege dat de koers die wij met ons coalitieakkoord 'Zuid-Holland, Elke dag beter' hebben uitgezet door dit palet heen laveert. Het is tegelijkertijd een momentopname – ook in de komende periode houden wij onze ogen en oren open voor ontwikkelingen in de samenleving.

Het thema Sterke steden en dorpen combineert de urgente woningbouwopgave met de vraagstukken hoe de kwaliteit van onze leefomgeving te waarborgen en waar mogelijk, te versterken. We zijn dan ook erg blij met alle input en suggesties die ons tijdens 'Zuid-Holland Ontmoet' zijn aangereikt. Graag doordenken wij de gedane suggesties nader met u in het nader uit te werken programma Sterke steden en dorpen.

Het vinden van de goede oplossingen voor versnellen van de woningbouw is een topprioriteit van dit college. Tegelijkertijd zoeken we daarbij naar de balans in het verdelingsvraagstuk van onze schaarse ruimte. Ruimte waarin veel verschillende functies dicht op elkaar zitten en we willen wonen, werken en recreëren. De gesprekken die we tijdens 'Zuid-Holland Ontmoet' hebben gevoerd houden ons daarbij scherp. Ze helpen ons in het vinden van oplossingen,

naar de juiste balans, luisterend naar uw perspectief, naar uw meningen en suggesties.

De gesprekken die we met u gevoerd hebben tijdens 'Zuid-Holland Ontmoet' ervaren wij als een ondersteuning én nadere kleuring van ons coalitieakkoord op hoofdlijnen. Wij danken u daarvoor. De gesprekken onderstrepen de waarde die een blijvend contact met de samenleving heeft. 'Zuid-Holland Ontmoet' was dan ook geen eenmalige happening, of een finale rond de campagne #ijmaghetzeggen!, maar eerder een tussenstation, of – voor dit nieuwe college – een begin van een voortdurend gesprek.

Wij danken u voor uw inbreng tijdens Zuid-Holland ontmoet. De workshop Sterke steden was onderverdeeld in drie thema's. Onderstaand zijn de gesprekken rondom die verschillende thema's kernachtig beschreven, met daarbij een toekomstige doorkijk.

1. Vitaliteit en kwaliteit in de leefomgeving

Cultuur, sport en beweging zijn langsgeslagen als pilaren voor de leefbaarheid van een dorp of wijk. Recreatie is daarbij van belang. Ook een gedifferentieerd woningaanbod is belangrijk voor de vitaliteit en de leefbaarheid van een dorp of wijk. Zo kan iedereen een woning vinden, van jong tot oud en biedt het woningzoekenden keuzevrijheid in woonlocatie. Daarbij is ook aandacht gewenst voor betaalbare huisvesting en appartementen voor specifiek jongeren en ouderen. Tijdens de sessie was klimaatadaptief bouwen onderwerp van gesprek. De provincie ondersteunt al het klimaatadaptief bouwen, gericht op nieuwbouw. In de toekomst zou dit verbreed kunnen worden naar bestaande bebouwing. De provincie werkt ook al samen met gemeenten om de huidige woningvoorraad te verduurzamen en klimaatbestendig te

Elke dag beter, Zuid-Holland

maken. Ruimtelijke kwaliteit was eveneens een terugkerend onderwerp van gesprek in het drukbevolkte Zuid-Holland. De provincie wil in het komend jaar het ruimtelijk kwaliteitsbeleid herzien. Daarbij zullen er mogelijkheden worden geboden om mee te denken en te praten over de waarde die we gezamenlijk hechten aan ruimtelijke kwaliteit.

2. Versnellen van de woningbouw

De woningbouwopgave voor Zuid-Holland is groot. Tot 2040 gaat het om ongeveer 240.000 woningen die moeten worden gebouwd. Tijdens de dialoog zijn er veel ideeën ingebracht die bijdragen aan deze opgave. Er is winkelleegstand en er vindt transformatie plaats van detailhandel naar woningen. Ook al hecht de provincie waarde aan het behoud van het kernwinkelgebied, er zijn zeker nog mogelijkheden voor transformatie van leegstaande panden. Ook is er gesproken over het gebruik van hout in de bouw om de productie te versnellen. De provincie ziet dit als onderdeel van innovatie in de bouw. Er gaat onderzoek plaatsvinden naar nieuwe materialen in de bouw, waaronder ook (meer) hout. Tijdens de sessies is ook veel gesproken over binnenstedelijke verdichting. De provincie ziet veel kansen in meervoudig ruimtegebruik, helemaal in (binnen)steden waar veel vraag is naar verschillend ruimtegebruik. Tegelijkertijd komen functies hierbij soms in de knel, zoals bedrijven op bedrijventerreinen en woningen die op

deze terreinen worden gebouwd. Er zijn bedrijventerreinen die (gedeeltelijk) worden getransformeerd. Er is ook ingebracht dat de juridische positie van bedrijven zwakker kan zijn dan woningbouw. Hierin moeten verschillende belangen worden afgewogen, inhoudelijke keuzes zouden leidend moeten zijn. Er was de oproep om hier scherpe keuzes in te maken. Ook was een veelgehoorde wens om meer te bouwen bij stations. Dit ondersteunen wij.

3. Sociale woningvoorraad

Bij de woningbouw kijkt de provincie naar de regionale behoefte. Daarbij is het belangrijk dat er aandacht is voor passende woningen voor iedere doelgroep. Zowel in de steden, als in de kleinere dorpen of wijken. Bij sociale huur en de middenhuur is de druk het grootst. Er zijn lange wachtlijsten voor sociale huur en de betaalbaarheid van de huizenmarkt staat onder druk. Daarom hechten wij als provincie aan voldoende sociale huur, ook op plekken in de provincie waar dat nu minder is. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken hecht waarde aan 30% sociale huur en 20% middenhuur in het kader van de Woondeal, die wij met hen hebben gesloten. Als idee is ingebracht dat de provincie gaat praten met financiers van de woningmarkt. Wij zien hen als een belangrijke samenwerkingspartner rondom de verstedelijkingsopgave en brengen daarom momenteel in kaart of de provincie hierbij een rol van betekenis kan spelen.

Zuid-Holland ontmoet! Terugkoppeling deelnemers

Bereikbaar Zuid-Holland

Schone energie voor iedereen

Concurrerend Zuid-Holland

Versterken natuur

Sterke steden en dorpen

Gezond en veilig

Overige vragen en suggesties

Terugkoppeling Gezond en veilig

Dit college gaat voor een gezond en veilig Zuid-Holland. De opgave 'Gezond en veilig' is gedeeltelijk nieuw in ons collegeprogramma. Wij staan op onderdelen aan het begin van onze meningsvorming. We zijn dan ook erg blij met alle input en suggesties die ons tijdens 'Zuid-Holland Ontmoet' zijn aangereikt. Met de aanbevelingen gaan wij nu aan de slag. Graag doordenken wij de gedane suggesties nader met u in het net gestarte programma 'Gezond en veilig' en de verkenning recreatie en sport. Het programma verbindt en stimuleert gezonde initiatieven en projecten binnen en buiten de organisatie en werkt aan de opbouw en de verspreiding van kennis. Het programma werkt ook aan een nieuwe module gezond en veilig in het omgevingsbeleid. Voor de ontwikkeling van deze module start of verbindt de provincie zich aan netwerken rond zes 'gezond en veilig' thema's. Wij nodigen u uiteraard van harte uit om met ons hierover mee te denken.

De opgave gezond en veilig stelt de mens centraal. Het gaat over de gezondheid en veiligheid van bewoners en gebruikers in relatie tot de fysieke omgeving. In zes netwerken gaan wij hiermee aan de slag. De ontvangen suggesties nemen wij mij mee in deze netwerken of in nog uit te voeren verkenningen.

1. Gezonde voeding uit gezonde natuur

Met de agenda Duurzame Landbouw werkt de provincie aan gezond, duurzaam en betaalbaar voedsel voor iedereen. Dit vraagt om een omslag van de huidige landbouw naar kortere ketens, meer kringlopen en meer ruimte voor biodiversiteit. De provincie stimuleert korte keteninitiatieven en groenparticipatie. En vergroot op deze wijze het

duurzame voedsel- en natuurbewustzijn.

Tijdens 'Zuid-Holland ontmoet' suggereerde u om de landbouw rondom de stad te verbreden. Graag melden wij dat dit al in uitvoering is bij diverse Landschaptafels en gebiedsprogramma's.

2. Gezond bewegen

Met het aanbieden van voldoende en gevarieerde voorzieningen voor sport en recreatie, wil de provincie bijdragen aan een gezonde levensstijl bij haar inwoners. Om zoveel mogelijk inwoners te bereiken, is het van belang dat deze voorzieningen goed bereikbaar zijn (bij voorkeur om de hoek) en aansluiten op hun behoeften. Vanzelfsprekend hebben ook gemeenten een rol om te zorgen voor goede recreatie- en sportfaciliteiten in en om de steden en dorpen. Door provinciale inzet en de samenwerking met gemeenten, ontstaat er een gevarieerder en beter gespreid aanbod voor de diverse doelgroepen. Ook gaan we in gesprek met gemeenten over het verduurzamen van accommodaties. De provincie start een verkenning Sport & Recreatie. Hierin nemen wij graag de ontvangen suggesties mee:

- 'investeren in sport- en cultuurfondsen voor de jeugd'
- 'bijdrage naar draagkracht voor sportfaciliteiten'
- 'goede bereikbare sport- en recreatieplekken'
- 'goede aansluitende routestructuren voor wandelen, fietsen en varen, met goede bebording'
- 'groene en aantrekkelijke wandelroutes naar het platteland'
- 'motiverende programma's: wandelingen voor ouderen, bewegen belonen'
- 'creatieve inrichting openbare ruimte met bijvoorbeeld stapsteentjes voor de kleintjes en blote voetenpaden voor jong en oud'
- 'toegankelijke waterkanten voor recreatie, vooral ook voor vissers'

- 'goede spreiding van sport- en recreatiemogelijkheden tussen dorpen en steden'
- 'voldoende groene openbare ruimte om te sporten'
- 'ontwikkeling digitale platforms met al het recreatieaanbod'

3. Groene en gezonde verstedelijking

Zuid-Holland moet in het komende decennium een fors aantal woningen bouwen en de bestaande woonvoorraad verduurzamen. Onze uitdaging is om daarbij een gezonde, sociale en duurzame leefomgeving te realiseren. Steden gezonder en groener inrichten. Verkleinen verschillen gezonde inrichting tussen wijken.

4. Klimaatbestendig Zuid-Holland

We bereiden ons voor op weersextremen, zodat wij ook in de toekomst in Zuid-Holland gezond en veilig leven. De komende jaren worden veel nieuwe woningen gebouwd. We letten erop dat deze woningen zoveel mogelijk bestand zijn tegen weersextremen. Groen kan ingezet worden om water op te vangen en voor verkoeling te zorgen bij extreme hitte. In 2018 hebben we het voortouw genomen om klimaatadaptief bouwen de standaard te maken, 40 partijen sloten zich hierbij aan, inclusief waterschappen en woningcorporaties. Komende periode gaan we deze plannen verder uitwerken en met elkaar in de praktijk brengen. U gaf ons veel innovatieve suggesties om hittestress en wateroverlast tegen te gaan. Van het verbieden van de kleur zwart als straatkleur, de aanleg van waterdoorlatende parkeerplaatsen, tot het aanleggen van energie smart grids en wateropvang via groene daken in de stad. Of het plaatsen van zonnepanelen op sportaccommodaties, openbare gebouwen of in geluidschermen. Voor sommigen van deze voorstellen zijn onze collega's van de dienst infrastructuur aan zet of de gemeenten. Wij dragen er zorg voor deze suggesties over te dragen. Voor wat betreft uw suggesties over wateropvang: er vindt een onderzoek plaats naar mogelijkheden voor wateropvang onder grote gebouwen en in het kassengebied. Plaatselijk passen wij dit nu al toe. Tot slot gaf u aan dat scholieren en studenten meer moeten leren over klimaatadaptatie. Samen met onderwijs- en kennisinstellingen werkt de provincie aan de nodige kennisoverdracht aan leerlingen.

5. Bevorderen van een gezond milieu

Bedrijven in Zuid-Holland behoren tot de meest innovatieve ter wereld en zijn belangrijk voor onze werkgelegenheid, maar moeten ook veilig zijn met zo min mogelijk uitstoot van gevaarlijke stoffen. We roepen onze bedrijven op om hun innovatiekracht in te zetten voor de verhoging van de levenskwaliteit van onze inwoners met meer stilte, betere lucht en een gezondere bodem. U heeft aangegeven handhaving en samenwerking met het rijk en met andere overheden en GGD's belangrijk te vinden in de preventie van risico's en voor een gezonder Zuid-Holland. Dit vinden wij ook. We blijven inzetten op onze instrumenten als vergunningverlening, toezicht en handhaving waarmee we zorgdragen voor een goede milieukwaliteit (luchtkwaliteit, bodem, geluid en externe veiligheid) binnen het wettelijk kader. De uitvoering van provinciale taken als bevoegd gezag gebeurt door 5 Zuid-Hollandse Omgevingsdiensten. Daar waar dat noodzakelijk is, pakken we als provincie zelf de regie om hier sturing aan te geven en nieuw beleid te ontwikkelen. De Omgevingsdiensten kunnen zich onderling meer specialiseren en samenwerken. Daar sturen we op. Net als op het investeren in de leefomgeving waar de levenskwaliteit significant lager is. Een ander belangrijk punt dat u inbracht.

6. Duurzame en gezonde mobiliteit

Wij zien mobiliteit meer en meer als een drager en oplossing voor maatschappelijke opgaven. Bij mobiliteitsoplossingen betrekken we onze klimaatambities, ruimtelijke vraagstukken, verkeersveiligheid, een gezonde en inclusieve samenleving, innovatie en de energietransitie. We vergroten het keuzeaanbod voor gezond, duurzaam personenvervoer en routenetwerk. En we verminderen de negatieve effecten voor klimaat, lucht en geluid. De provincie werkt dus aan meer openbaar vervoer en meer fietsgelegenheid voor een gezonder milieu, zoals u ons heeft voorgesteld tijdens 'Zuid-Holland ontmoet'.

Zuid-Holland ontmoet! Terugkoppeling deelnemers

Bereikbaar Zuid-Holland

Schone energie voor iedereen

Concurrerend Zuid-Holland

Versterken natuur

Sterke steden en dorpen

Gezond en veilig

Overige vragen en suggesties

Overige vragen en suggesties

Vraag: In het akkoord staat dat racisme, antisemitisme, discriminatie en uitsluiting niet worden getolereerd. Ik zou hier graag concrete plannen voor zien. **Reactie:** In het coalitieakkoord 'Elke dag beter. Zuid-Holland. 2019-2023' is opgenomen dat wij het als organisatie belangrijk vinden om een diverse en inclusieve organisatie te zijn. Onze personele samenstelling wordt steeds diverser. Iedereen is bij ons welkom, ongeacht afkomst, leeftijd, gender, seksuele geaardheid en/of arbeidsbeperking. Daarnaast werken we aan een inclusieve organisatiecultuur waar iedereen zich ook daadwerkelijk welkom voelt. Iedereen is uniek en onderscheidend als het gaat om kwaliteiten. Bij de provincie worden juist die verschillen gezien, gerespecteerd en gewaardeerd.

De volgende interventies worden ingezet om racisme, antisemitisme, discriminatie en uitsluiting tegen te gaan:

- Vanuit de opgave Inclusief Werkgeverschap (ondergebracht bij de afdeling P&O) werken we aan bewustwording in de hele organisatie. Dat betekent onder andere dat we met managers en medewerkers in gesprek gaan over het eigen denken en handelen. En wat het effect daarvan is op mede collega's. Behandelen we iedereen gelijk? Sluiten we collega's uit? Hoe gaan we om met grapjes? Hoe gaan we om met collega's met een beperking? Regelmatig worden bijeenkomsten georganiseerd met inspirerende sprekers/deskundigen. Ook wordt organisatie breed de serious game 'PZH Inclusief' gespeeld. Verder is er een interne netwerk opgezet 'PZH Uniek'. Daar hebben zich inmiddels een grote groep medewerkers vrijwillig aangesloten als ambassadeurs.

- Managers worden geïnformeerd over de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en welke talenten daar rondlopen, de behoeften van deze talenten en wat er nodig is om ze binnen te halen en te behouden.
- De Universiteit van Tilburg heeft onlangs onderzoek gedaan naar verbetering in onze werving en selectieprocessen. De aanbevelingen van de Universiteit zijn erop gericht om de kansen voor alle individuen tijdens een selectieprocedure gelijk te trekken. Het onderzoeksrapport zal op onze website gepubliceerd worden na behandeling door de Statencommissie Bestuur, Maatschappij en Middelen.
- De provincie is bekend met de aankomende wet Toezicht discriminatievrije werving en selectie en zal ook daar de nodige interventies inzetten (voor zover dat nog niet is gebeurd).

Suggestie: Geef duidelijkheid over welke concrete manieren je bewoners beter wilt betrekken om het draagvlak voor het provinciaal beleid te vergroten. Denk aan burgertoppen over grootschalige gebiedsprojecten, online inspraak of meer verbinding van gebieden met gemeenten.

Suggestie: Maak bij elk grootschalige ruimtelijke ingreep die het aanzicht van het provinciale landschap beïnvloedt participatie tot een prioriteit. **Reactie:** In december 2018 hebben Provinciale Staten van Zuid-Holland de participatienotitie vastgesteld. Daarin staat dat wij participatie hoge prioriteit geven in al ons werk. Afgesproken is om bij collegebesluiten expliciet te zijn over de wijze van participeren: informeren, raadplegen, samenspel of meewerken. Ook bij grootschalige ruimtelijke ingrepen heeft participatie voor ons prioriteit. Het gaat niet meer om de vraag of er sprake is van participatie, maar van hoe de participatie eruit ziet. Het antwoord op die

vraag is altijd maatwerk. Meer informatie over onze visie op participatie vindt u op onze website: www.zuid-holland.nl/actueel/participatie. Duidelijkheid geven over het verloop van een planproces achten wij een basisvereiste voor provinciaal werken. Duidelijk communiceren is onze basis voor participatie. Daarop zijn wij aanspreekbaar. Hoe die participatie – mate van en vorm – eruit ziet zal in iedere concrete situatie verschillend zijn. Wij hanteren daarbij de uitgangspunten van onze participatievisie. Ook daarop kunt u ons aanspreken.

Suggestie: Waarom deze exercitie? Mensen hebben hun stem uitgebracht op een partij. U zou de standpunten van de grootste partij moeten betrekken. Simpel.

Reactie: Jij mag het zeggen! Dat was onze oproep voor de verkiezingen naar buiten om duidelijk te maken dat er ook écht iets te kiezen viel met de Provinciale Verkiezingen. En dat ieders inbreng er daarom toe doet. Inmiddels zijn de verkiezingen achter de rug, is er een college en ligt er een Coalitieakkoord op hoofdlijnen. Maar dat wil niet zeggen dat anderen nu niets meer te zeggen hebben, integendeel! Tijdens de onderhandelingen zijn er veel suggesties van inwoners, gemeenten, maatschappelijke organisaties en bedrijven ontvangen. Als provincie willen wij samen met alle betrokkenen aan Zuid-Holland werken. Nadat het college op hoofdlijnen haar ambities had vastgesteld, was het tijd om daar een verdiepingsslag op te maken. Onder andere door verder met elkaar in gesprek te gaan tijdens de twee Zuid-Holland Ontmoet bijeenkomsten van 5 en 12 november 2019. Alle betrokkenen in Zuid-Holland, waaronder Statenleden, waren in de gelegenheid om suggesties te geven tijdens deze bijeenkomst of via de e-mail, telefoon en diverse sociale mediakanalen.

Suggestie: Ze zouden beter naar de burgers kunnen luisteren. Maar het zal wel weer aan dovemans oren gezegd zijn.

Reactie: Als provincie Zuid-Holland hechten we waarde aan de mening van onze inwoners. Uw oproep is zeker niet aan dovemans oren gericht. De manier waarop we met al uw reacties omgaan is daarvan

volgens ons een goed voorbeeld. In december 2018 hebben we afgesproken om voortaan bij alle besluiten duidelijk te zijn over de manier waarop burgers en andere belanghebbenden invloed kunnen uitoefenen op ons beleid. We hebben dat vastgelegd in onze zogeheten Participatienotitie. Meer informatie over onze visie op participatie vindt u op onze website: www.zuid-holland.nl/actueel/participatie

Bijlage 4 Afkortingenlijst

AADV	Altijd Actuele Digitale Vergunningen
ACCEZ	Accelerating Circular Economy Zuid-Holland
ANLb	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
Asv	Algemene Subsidieverordening Zuid-Holland
BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BDU	Brede Doeluitkeringen
Bibob	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BRIKS	Bouwen, Reclame, Inrit, Kappen en Slopen
BRZO	Besluit risico's zware ongevallen
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CdK	Commissaris der Koning
CLINSH	CLean INland SHipping
CmK	Cultuureducatie met Kwaliteit
CPB	Centraal Plan Bureau
DAV	Drechtsteden-Alblasserwaard-Vijfheerenlanden
DBI	Dienst Beheer Infrastructuur
DCMR	DCMR Milieudienst Rijnmond
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DP	Doorgeschoven prestatie
ECB	Europese Centrale Bank
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
EMU	Economische en Monetaire Unie
EZK	ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FBE	Faunabeheereenheid Zuid-Holland
FmA	Focus met Ambitie
FRAMES	Flood Resilient Areas by Multi Layered Safety
G.Z-H	Groenservice Zuid-Holland
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GS	(College van) Gedeputeerde Staten
GWW	Grond Weg en Waterbouw
HIC	Haven Industrie Complex
HOV	Hoogwaardig openbaar vervoer

I&W	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IBT	Interbestuurlijk toezicht
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
Interreg	Interregionale samenwerking
IODS	Integrale ontwikkeling Delft-Schiedam
IPO	Interprovinciaal Overleg
IQ	InnovationQuarter
IRP	Integraal Ruimtelijk Project
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
IWA	Investerings, waarderings en afschrijvingen
KRW	Kaderrichtlijn Water
LAG	Lokale Actiegroep
LNC	Landschap, Natuur en Cultuurhistorie
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MIT	MKB Innovatiestimulering Topsectoren
MJOP	Meerjarenonderhoudsplan
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MRB	Motorrijtuigenbelasting
MRDH	Metropoolregio Rotterdam Den Haag
NBC	Natuurbeheercollectief Krimpenewaard
NCW	Nederlands Christelijk Werkgeversverbond
NEN 2767	Conditie meting van gebouwen, terreinen en installaties
NNN	Natuurnetwerk Nederland
NO2	Stikstofdioxide
NPRZ	Nationaal Programma Rotterdam Zuid
NSL	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
ODWH	Omgevingsdienst West Holland
OV	Openbaar vervoer
OVP	Overlopende passiva
OZHZ	Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
P&C	Planning en Control
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PDV	Perifere Detailhandelsvestigingen
PMR	Project Mainportontwikkeling Rotterdam
PNB-regeling	Regeling subsidies particuliere terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties
POP	Platteland Ontwikkelings Programma
PRG	Provinciale Recreatiegebieden
PS	(College van) Provinciale Staten

PZE	Programma Zuid-Hollands Economie
PZG	Programma Zuid-Hollands Groen
PZH	provincie Zuid-Holland
PZI	Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur
R-net	Randstad-net
REGMED XB	Regenerative Medicine Crossing Borders
RNIZ	Regionale Netwerken voor Zuid-Holland
RodS	Recreatie om de Stad
ROM-D	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden
ROZ	Regionale Ontwikkelingsorganisatie Zuidplas
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
RWS	Rijkswaterstaat
RZG	Rotterdam Zoetermeer Gouda
SBIR	Small Business Innovation Research
SEOP	Stichting Educatieve Orkestprojecten
SMITZH	Smart Manufacturing Industriële Toepassingen in Zuid-Holland
SRON	Nederlands instituut voor ruimteonderzoek
TBO	Terreinbeherende organisaties
TKI	Topconsortia voor Kennis en Innovatie
UPG	Uitvoeringsprogramma Groen
UvW	Unie van Waterschappen
UWO	Uitwerkingsovereenkomst
UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VGG	Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNO	Verbond van Nederlandse Ondernemingen
VTH	Vergunningen, Toezicht en Handhaving
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WAS	wet Aanpak schijnconstructies
WKO	Warmte-Koude Opslag
Wob	Wet openbaar bestuur
Wro	Wet ruimtelijke ordening
ZZS	Zeer Zorgwekkende Stoffen

Bijlage 5 Voordracht en Besluit

Bijlage 6 Amendementen en moties